

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ
MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI GEREKEN EK TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)

TUTANAK DERGİSİ

11'inci Toplantı
15 Ocak 2025 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Komisyonun çalışmalarının hızlanacağına, yurt dışında inceleme yapılması teklifine, Komisyonunda bugün sunum yapacak Profesör Doktor Tülin Gençöz'e ve yapılacak sunumun önemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Profesör Doktor Tülin Gençöz'ün, kadına yönelik şiddete genel bakış, şiddetin türleri, ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yürütülen çalışmalar, klinik psikoloji perspektifinden kadına yönelik şiddet ve ODTÜ'de konuyla ilgili yazılmış tezler hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ
MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI GEREKEN EK TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)

-----0-----

11'inci Toplantı

15 Ocak 2025 Çarşamba

-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 16.12'de açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu, Komisyonun çalışmalarının hızlanacağına, yurt dışında inceleme yapılması teklifine, Komisyonda bugün sunum yapacak Profesör Doktor Tülin Gençöz'e ve yapılacak sunumun önemine ilişkin açıklama yaptı.

Profesör Doktor Tülin Gençöz tarafından, kadına yönelik şiddete genel bakış, şiddetin türleri, ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yürütülen çalışmalar, klinik psikoloji perspektifinden kadına yönelik şiddet ve ODTÜ'de konuyla ilgili yazılmış tezler hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 19.07'de son verildi.

15 Ocak 2025 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.12

BAŞKAN: Mustafa Hulki CEVİZOĞLU (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Asuman ERDOĞAN (Ankara)

SÖZCÜ: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

KÂTİP: Zuhal KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş)

----- 0 -----

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Komisyon üyeleri, değerli akademisyenler, kıymetli katılımcılar ve basınımızın temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Komisyonumuzun 11'inci Toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Komisyonun çalışmalarının hızlanacağına, yurt dışında inceleme yapılması teklifine, Komisyonunda bugün sunum yapacak Profesör Doktor Tülin Gençöz'e ve yapılacak sunumun önemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Komisyon olarak, kadına yönelik her türlü şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik Araştırma Komisyonumuz çalışmalarını diğer komisyonlara da örnek olacak şekilde çok hızlı biçimde sürdürüyor, daha da hızlanacağız önümüzdeki günlerde. Genel Kurul tatile girecek ancak aslında bizim Komisyonumuz çalışabilir, çalışma usullerinde Genel Kurula bağlı olmamız şartı yok. Bu çok özel bir Araştırma Komisyonu olduğu için sayın milletvekillerimiz, üye olanlar büyük bir coşkuyla hafta sonu bile gelmek istiyorlar, bildiriyorlar ancak aldığım bir duyum var, doğru mu bilmiyorum "Yurt dışında da inceleme yapalım." diyen vekil arkadaşlarımız olmuştu, o konuya pek sıcak bakılmamış gibi bir duyum aldım, henüz bize resmî bir yazı, cevap gelmedi.

Bugüne kadar yaptığımız toplantılarda "Şiddetin kaynakları arasında psikolojik şiddet çok önemli bir yer tutuyor." denilmişti, hem şiddet türü olarak psikolojik şiddet hem şiddet uygulayanın psikolojik yapısı, failerin psikolojik yapısı hem mağdur ve çevresinin psikolojik yapısı çok önemliydi. Hep bunları konuştuk, şiddetin ve ayrımcılığın pek çok boyutunu incelemiştik ama bir psikologdan, bir klinik psikologdan bunları dinlemedik.

Bugün aramızda Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı, aynı zamanda Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Tülin Gençöz Hocamız var.

Hoş geldiniz Hocam. Size "klinik psikolog" diyebilir miyiz?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Tabii ki.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

Hocamızın klinik psikolog olması bizim Araştırma Komisyonumuzun çalışması açısından da çok önemli. Bugüne kadar daha çok sosyal boyutları, yasal ve hukuki boyutları, cezai yönü hep ağır basmıştı açıklamalarda, sunumlarda; biz de suçun arkasında insan vardır diyorduk. Bu insanın biyolojik yapısı, hormonal yapısı ve de psikolojik etkenleri nedir, onları konuşuyorduk, merak ediyorduk. Şimdi, tam uzmanından bunları dinleyeceğiz. Tülin Gençöz Hocamızın öz geçmişine baktığımız zaman, hakikaten uluslararası çalışmalarıyla da çok öne çıkmış, çok önemli doktora ve yüksek lisans tezleri yönetmiş. Şöyle kameraya göstereyim, okusak Komisyon toplantısı dolar. Hocam, nasıl yaptınız bunları? Tebrik ediyoruz. Yani bir tez yönetmek dünyanın zamanını alıyor, değil mi? İnanılmaz bir başarı var ama biz Hocamıza sözü verirken çok kısaca kendisini anlatmasını rica edeceğiz.

Buyurun Sayın Gençöz.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Çok teşekkür ediyorum, ön tanıtım için de çok teşekkür ediyorum.

Unutmadan en başını söyleyeyim, "Bu kadar tez çalışmak zor mu?" sorusu için; ekip çalışması her zaman çok önemli yani bireysel çalışmalar çok zorlaştırıyor ve sonuca vardırıyor ama bir ekip kurduğunuz zaman o ekip kendi kendine de büyüyor ve zor olan işler zamanla kolaylaşmaya başlıyor diyeyim.

Tülin Gençöz ben. Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesiyim, klinik psikoloğum, aynı zamanda Rektör Yardımcısı olarak görev yapıyorum. Rektör Yardımcılığında eğitim ve akademik personelden sorumluyum. Lisans derecem ODTÜ Psikoloji Bölümünden aldım, daha sonra yüksek lisans derecem yine ODTÜ Psikoloji Bölümünden, doktorayı Hacettepe Psikiyatri Enstitüsünden aldıktan sonra, Florida State Üniversitesinde bir yıllık bir doktora sonrası çalışmam oldu. Daha sonra çalışmalarına hep klinik alanda devam ettim. Klinik alanda çalışmayı seviyorum, öğrenci yetiştirmeyi seviyorum, her şeyden önce kendimi geliştirmeyi seviyorum. Bir klinisyenin en önemli özelliğinin kendini geliştirmesi olduğunu düşünüyorum. Buraları beni her zaman heyecanlandıran, bana fırsatlar tanıyan yerler olarak görüyorum, burada da sizlerle beraber olmak benim için çok büyük bir onur. Umarım güzel bir toplantı olur, beklentileri karşılayabilirim, elimden geleni paylaşmaya çalışacağım sizlerle.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkür ederiz.

Buyurunuz sunumunuz için.

III.- SUNUMLAR

1.- Profesör Doktor Tülin Gençöz'ün, kadına yönelik şiddete genel bakış, şiddetin türleri, ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yürütülen çalışmalar, klinik psikoloji perspektifinden kadına yönelik şiddet ve ODTÜ'de konuyla ilgili yazılmış tezler hakkında sunumu

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Sunumda, önce kadına yönelik şiddete genel bir bakış yaptıktan sonra biraz daha klinik perspektiften ele almaya yani klinik psikoloji perspektifinden ele almaya çalışacağım, sonra da Orta Doğu Teknik Üniversitesinde

yapılan tezleri birkaç slayt hâlinde sizlerle paylaşacağım ama onu sadece görsel olarak paylaşacağım, zaten ilgili bir link de var, o linkten de detaylara ulaşabiliyor olacaksınız.

Önce, tabii, herhâlde "kadına şiddet" denildiği zaman çok klişe birkaç başlangıç vardır, o bir iki başlangıçtan ben de başlayacağım, daha sonra birazcık daha çeşitlendirmeye çalışacağım, özellikle klinik psikoloji perspektifine geldiğim zaman.

"Kadına şiddet" dediğimiz zaman bir ya da iki kişiden bahsetmiyoruz, bu önemli bir şey ve insan hakları ihlali de o kadar sık söylediğimiz bir şey ki artık o sözün ağırlığını bazen kaybediyoruz endişesi olabiliyor. İnsan hakları ihlali demek, insan hakları ihlali yaptığınız kişinin insanlığını kabul etmediğiniz bir nokta yani onun da bir insan olduğunu, onun da duyguları, onun da bu yaşantılardan çok derin bir şekilde etkileneceğini kabul etmiyor olmanız demek. Aslında, klinik dilde biz buna "nesne yerine koyma" yani bir özne değil de âdeta bir "nesne yerine konulması" gibi diyebiliyoruz. Dolayısıyla, biraz klişe ifadeler ama altını biraz incelediğimizde hakikaten yüklü ifadeler, bu konuda da biraz farkındalığımızı -zaten konuşma boyunca farkındalığın önemini vurgulayacağım- artırmamız gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, şiddet türleri de her zaman söylenen türler; fiziksel, psikolojik ya da duygusal diyeceğim ben ona, ekonomik, cinsel, teknolojik veya dijital şiddet. Burada özellikle psikolojik şiddet şöyle çok önemli: Hiçbir fiziksel şiddet yoktur ki psikolojik şiddet eşlik etmesin yani "Psikolojisi hiç bozulmadı ama şöyle fiziksel şiddete maruz kaldı." Böyle bir şey söz konusu olamaz. Aynı şekilde, ekonomik şiddet, cinsel şiddet, dijital ve teknolojik... Hepsi için yani diğer 4'ü için "İçinde psikolojik şiddet yok." denilemez. O nedenle, çok öncelikli olarak ve ağırlıklı olarak aslında psikolojik şiddete odaklanmakta fayda var.

Fiziksel şiddetle ilgili şöyle bir şey söyleyeceğim: O kadar çok tanımlanıyor ki zihinlerde sanki şiddete muhakkak fiziksellik eşlik ediyorsa eğer şiddettir gibi bir varsayım oluyor, bu varsayım da aslında kadına yönelik şiddeti besleyen varsayımlardan biri. Dolayısıyla, mesela "Şiddet uyguladı şu kişi bana?" "Ne oldu, canın acıdı mı? Nerene ne oldu? Bir darp var mı?" "Yok." E, zaman şiddet değil mi bu? Kesinlikle şiddet.

Bir de şunu söylemek istiyorum: Fiziksel şiddet tek başına, psikolojik boyutunu geri aldığı zaman, zaman içinde iyileşir, psikolojik şiddet zaman içinde iyileşmez, psikolojik şiddetin iyileşmesi için çok ciddi müdahalelerin eşlik ediyor olması gerekir. Kişi kendi başına yalnız kaldığında psikolojik şiddetiyle baş edemez, baş edebiliyor olsaydı o şiddeti zaten çok daha önceden engelleyebilecek bir güce sahip olurdu çok büyük bir oranda. Dolayısıyla, psikolojik şiddete çok öncelik vermemiz gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, ülkemizde yürütülen çok değerli çalışmalar var ve son yıllarda buraya olan odak oldukça arttı, bu da çok sevindirici ve neticeleri de alınıyor aslında. Ancak daha iyi neler yapabiliriz ya da neticelerini alıyoruz ama daha da iyi nasıl alabiliriz gibi baktığımız zaman neler yapılıyor? Yani "Neler yapılıyor?"u da şöyle söylemek istedim: Ciddi çabalar ve ciddi girişimler var, bunları da göz ardı etmemek gerekiyor yani Türkiye'de kadına şiddet var, bu kesin; peki, bunun için bir çaba var mı, bunu engellemek için? O da var. Dolayısıyla, neler yapıyoruz veya neler yapsak iyi olur? Okul müfredatlarında biraz daha farkındalığa ilişkin çalışmalar yapabiliriz. Çocukların bundan nasıl etkilendiğini ileriki slaytlarımda biraz daha detaylı açıklayacağım ama çocuklarımızın hem o anki psikolojik sağlıklarını korumak için hem ileride anne-baba olduklarındaki psikolojik sağlıklarını korumak için ve davranışsal eğilimlerini düzenleyebilmek için okul müfredatlarında şiddetin ne olduğuna ilişkin bilginin verilmesi çok kritik.

Şimdi, okul müfredatlarında şöyle de bir çekince var diyeyim: Şiddeti tanıtırak, çocuk ailede gördüğü şiddetin şiddet olduğunun farkına varabilir. Bunun için tanıtılmalı mıyız, tanıtılmamalı mıyız? Bu acı bir soru. Tanıtmalıyız ve çocuğu korumalıyız aynı zamanda yani çocuğu da o bilgiyle baş başa bırakırsak, bu çocuk için ciddi bir yük olacaktır. Benim evde gördüğüm şey normal anne-baba ilişkisi değilmiş, annem şiddet görüyormuş, bunun farkına varan çocuğu da kurumamız gerektiğini düşünüyorum. Şiddet olan ailelerde cinsiyet rolleri genellikle çok katı ve iki uçta ayrılmış olabiliyor. Bunların sorgulanması... Aslında, eğitim demek sorgulama demek yani sorgulamayı çocuğa daha ilkökul çağlarında okul müfredatı içinde öğretebilmek. Dolayısıyla, bir bilinçlendirme eğitimi ama bu bilinçlendirme eğitimi yalnız değil çünkü bilinçlendirme ve farkındalık uyandırma kritik bir konudur, tek başına da çoğu zaman yeterli olmayabilir. Kadınlarımız destek mekanizmalarının hepsinin farkında olmayabilir. Destek mekanizmalarını biraz daha iyi, belki uygulamalı olarak anlatmak... Sözel olarak şunlar, şunlar var gibi değil de uygulamalı olarak anlatmak.

Ekonomik bağımsızlığın şiddette çok öncül bir faktör olduğunu görüyoruz. Düzgün bir işte çalışan, kendi geliri olan kadının daha güçlü olduğunu, kendini daha iyi ifade ettiğini, hem edebildiğini cesaret olarak hem de beceri olarak da daha iyi ifade edebildiğini görüyoruz ekonomik özgürlüğü olan kadının. Dolayısıyla, düzenli iş hayatında yer alması önemli bir konu. Tabii, o zaman ekonomik şiddet dediğimiz şey de söz konusu oluyor. Ücret politikaları nasıl işliyor? Bazen ücret politikaları çok dengeli işlemeyebiliyor kadın ve erkekler için. Dolayısıyla, şeffaf politikalarla aynı görevi, aynı süreci işleyen kadın ve erkeğin aynı ücreti almasına yönelik çalışmalar da artırılabilir.

Yine, kamusal yaşamda kota uygulamaları olan ülkeler var. Bunun faydalı olduğu genellikle gözlenmiş. Kadınlar için belirli bir kotanın uygulanması ancak burada aklıma gelmişken söylemek isterim, sanki hiç yokmuş gibi yani eğitim düzeyi yükselince kota uygulaması olmasa bile kadınlarımız artık güçleniyor. Kuvvetli kadınlarımız var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Hocam, kusura bakmayın, şimdi Genel Kurulda bizim çalışmalarımız var, bütün milletvekili arkadaşlarımızın. Oylamalar yapılıyor, oylamaya gitmemiz gerekiyor. Bir ara vereceğiz çok değerli açıklamalarınıza. Siz o sırada bir soluklanın, Genel Kurula gidip geleceğiz.

Bir yirmi dakika ara veriyoruz.

Kapanma Saati:16.26

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.50

BAŞKAN: Mustafa Hulki CEVİZOĞLU (İstanbul)
BAŞKAN VEKİLİ: Asuman ERDOĞAN (Ankara)
SÖZCÜ: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)
KÂTİP: Zühal KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş)

----- 0 -----

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Kıymetli arkadaşlar, kaldığımız yerden devam ediyoruz Genel Kurul oylamasından sonra.

Sayın Hocam, buyurunuz.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Ekonomik şiddet tarafında kalmıştım, aynen kaldığım yerden devam ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun, evet.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Ekonomik olarak kadının güçlü olmasının önemini vurguladım sanırım.

Yönetici pozisyonlarında -belki oraya bir vurgu yapmakta da fayda var- erkeklerin oranı daha yüksek, kadınlar biraz daha engelle karşılaşılabiliyor ya da bazen -her zaman değil ama- yönetim pozisyonundaki kadına baktığımız zaman, o kendi özelliğini yani kadın olmanın özelliğini zayıflatmış olabiliyor.

Ne demek istiyorum? Kadın olmak nedir? Sevgisi vardır, şefkati vardır, dinler, anlamaya çalışır, direkt kuralı uygulamaz, bir anlamaya çalışır, gerekiyorsa ve sistemde de bir zarara yol açmayacaksa esnetmeye çalışır. Kadınlarımız bazen yönetici pozisyonlarında daha sert tutumlar da gösterebiliyor ama kadının yönetici olması demek, aslında o yapıya, o sisteme, o organizasyona çok güçlü bir artı getirebilir bunu getirmesi için de o kadınsılığını kaybetmemesi çok da değerli. Dolayısıyla, ille güç demek çok net sınırların olduğu kurallar demek değil, bunu gayet iyi de yürütebilir zaman içinde.

Kadına şiddete yasal yaptırımlar var, düzenlemeler var, bu da gitgide fazlalaşıyor hakikaten. Bir TÜBİTAK projesinde "Kadınlar ne kadar bunun farkında." diye bir araştırma yapılmış ve bu araştırmalarda, kadınlar en çok KADES uygulamasının farkında olduklarını ve kullandıklarını söylüyorlar, uzaklaştırma kararlarının farkında olduklarını söylüyorlar, ücretsiz avukat hakları olduğunu söylüyorlar, bunların farkındalar.

Bir de iki konuda eleştiri yapıyorlar, haksız tahrik ve iyi hâl uygulamalarının bu kadına şiddet sürecini bazen devam ettiren faktörler olabileceği konusunda da geri bildirim veriyorlar. Bu geri bildirimlerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani kadına şiddette, sıklıkla çalışmalarımız nicel, işte "Yüzde şu kadarı şiddete uğruyor, yüzde bu kadarı şu şiddete uğruyor." gibi ama nitel araştırmalar, o şiddetin kadın üzerindeki etkisini ya da kadının neye ihtiyacı olduğunu, hangi kaynağa ihtiyacı olduğunu bize daha güzel gösterebilir. Kolayca erişilebilen destek hatları var ama işlevi artabilir.

Kadın sığınmaevlerimiz var, bunlar çok değerli çalışmalar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın sunduğu hizmetler var burada, ŞÖNİM'ler -şiddet önleme ve izleme merkezi- var, Mor Çatı gibi STK'ler bu imkânı verebiliyor. Ne yapıyorlar? Barınma imkânı veriyor. Barınma imkânı önemli tabii yani o evde durmayacaksa kadın bir barınma çatısının olması gerekiyor. Burada psikolojik destek de alıyorlar ama biraz sonra, bunun birazcık, yetersizliği konusunda konuşacağım. Hukuki olarak rehberlik de alıyorlar. Bu üç ayak çok önemli bir ayak aslında; barınma, psikolojik destek, hukuki rehberlik ama ne ölçüde oluyor, daha iyileştirebilir miyiz diye tartışılabilir. Çocukları olan kadınlar yine ayrı konumda, onlara da ayrı destek programları yapılıyor.

Peki, bu sığınmaevlerine baktığımız zaman, önce sayı olarak gidelim, sayı olarak yeterli mi? Daha fazla olabilir çünkü nüfusumuz büyük ve kadın sığınmaevleri yetersiz kalabiliyor sayı olarak.

Burada kimler çalışıyor? Kendi mesleğimden gideceğim. Psikologlar çalışıyor. Şimdi, psikolog, dört senelik üniversite eğitimi sonrası psikolog unvanını alır ama mağdurla çalışmak çok önemli bir alt alandır ve bir uzmanlık gerektirir. Dolayısıyla, dört senelik psikoloğun mağdurla çalışması iki yönden yetersiz ve sıkıntılı olabilir: Birincisi, kendi verdiği hizmette yetersiz olabilir. İkincisi, belki daha önemlisi, kendisi zarar görebilir, "ikincil travma" dediğimiz yani o şiddeti dinleye dinleye onunla nasıl baş edeceğini bilemeyen psikolog kendi ikincil travmaya da maruz kalabilir. Dolayısıyla, biraz alanında uzmanlaşmış psikologların buralarda yer alması değerli olacaktır. Yoksa, çok davranışsal bazı önerilerle bitebiliyor psikologların rolü ama burasıyla sınırlı olmamalı yani davranışsal düzenlemeler "Şunu şöyle yapalım, bunu böyle yapalım." değil de oradaki duygusal yarayı biraz anlamaya, biraz tedavi etmeye yönelik çabaların olması daha değerli olacaktır.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Hocam, bizim sosyolojide bir söz var "50 yaşından sonra sosyolog olunur." diye. Psikolojide de var mı öyle, belli bir yaştan sonra, hayat tecrübesinden sonra, değil mi?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şimdi, böyle bir kalıp söyleyemeyeceğim ama çok aynı fikirdeyim diyeceğim yani çünkü şimdi uzmanlık dedim mesela, uzmanlık da sadece sene değil. İki senede uzmanlığını da aldı, tamam mı? Değil. Bu gruplarla çalışacak -biraz ileride söyleyeceğim- biraz süpervizyon alacak en başlarda. Dediğiniz gibi, hakikaten o kıvama gelmesi bayağı bir zaman alıyor.

Aslında tam da söylediğimiz şey, eğitim süreçlerinden geçmesi bu kişilerin, psikologların. Kültürün önemini de vurgulamak istiyorum, hatta burada, kendi yüksek lisansından, yıllar evvelden olan bir anımı da sizinle paylaşmak istiyorum. Şimdi, bazen terapi yöntemlerinde diyeyim -tırnak içinde- işte Amerika'daki, Avrupa'daki uygulamaları, kitapları okuyup aynen "Bizde neden yapmayalım aynısını?" gibi bir yaklaşım oluyor. Oysaki kültür çok önemli bir şey, kültürümüzü muhakkak dikkate almamız gerekiyor. Yerini söylemeyeceğim çünkü olumsuz bir örnek vereceğim. Bir hastanede stajımı yapıyorum yüksek lisans öğrencisiyken ve babasından dayak yiyen 25 yaşlarında bir delikanlı var. İşte, onunla bir vaka toplantısı yapılıyor. Biz psikologlar, hepimiz, arkada sıralanmışız, vaka toplantısını yapan hocamız hastamıza sorular soruyor. İşte "Ne var, ne oluyor?" İşte "Babam beni hiç dinlemiyor. Ben bir şeye itiraz ettiğim zaman dayak yiyorum." diyor falan. "Neye mesela itiraz ediyorsun, bir örnek ver." dedi hocamız, o da "Kumanda mesela. Ben televizyonu seyrediyorum, alıyor babam, pat, çeviriyor. Ben aynı şeyin devam ettiğini bile zannediyorum, hani buradan nasıl o sahne buraya geldi diye bağıyorum. Hiç bana sormadan değiştiriyor." dedi. O zamanki hoca da dedi ki: "Bundan sonra bir kural koyalım, bir gün kumanda sende olsun, bir gün kumanda babanda olsun." Çocuk dedi ki:

"Hocam, öyle olursa beni evden değil, köyden kovarlar." Yani kültürü muhakkak dikkate almamız gerekiyor. Yani o okuduğumuz kitapların satır satır uygulanması değil de o anda ilişkilendiğimiz insan ne hissediyor, o insanın içinde bulunduğu kültür ne, bu kültürün belki birazcık farkındalık yaratılarak gelişmesi gerekiyor olabilir ama bugünden yarına olabilecek bir şey değil ve ananevi özelliklerimizi de kaybetmeden aslında bir şeyleri yapmaya çalışıyor olmamız lazım. Dolayısıyla, kültürü muhakkak işin içine katmamız gerekiyor.

Klinik psikologların kendini geliştirmesinde vaka sunumları çok önemlidir. Birçok klinik psikolog bundan kaçır çünkü yaptığı değerlendirilme aşamasıdır. Oysaki bunu dinleyen de yararlanır, sunumuna geri bildirim veren de yararlanır, geri bildirim alan da yararlanır. Dolayısıyla, mağdurlarla çalışan psikologların vaka sunumları yapmalarının, tartışmalara katılmalarının, gerektiği zamanlarda ve sıklıkla bence -ilk zamanlar özellikle- süpervizyonlardan yararlanmalarının bu kadın sığınmaevlerindeki çalışmalarımıza çok önemli katkılar sağlayacağını düşünüyorum.

Şimdi, kimler kadın sığınmaevlerinde ya da STK'lerde gönüllü çalışıyor diye baktığımız zaman enteresan bir şey görüyoruz; çoğunlukla artık şiddeti tanımış, farkına varmış psikologlar ama geçmişte kendi de maruz kalmış ya da maruz kalanı görmüş psikologlar. Yani, bir yerde, kendine olan borcunu da burada ödemeye çalışıyor ama olaylara objektif bakışını kaybedebiliyor. Klinik psikolojide şöyle bir şey deriz: "Dinlediğiniz kişinin 'leb' demeden 'leblebi' dediğini anlamayın. Bir, o ne diyor, onu duymaya çalışın. Sizin 'Tamam, bu, bunu demek istiyor.' gibi kendi hatıralarınıza, kendi varsayımlarınıza gitmeyin; çünkü neymiş, 'leblebi'nin 'i'si çıkana kadar onu dinleyin." Dolayısıyla, burada çalışan psikologların süpervizyon vesaire sürecinden bu nedenle çok ciddi şekilde yararlanacağını düşünüyorum. Tabii ki hep psikologlar diyorum ama çok disiplinli yaklaşım her alanda olduğu gibi burada da çok disiplinli yaklaşım psikiyatristler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, avukatlarla iş birlikleri çok önemli. Ben kendi alanıma hep çektiğim için psikologlar vurgusunu yapıyorum.

Peki, kadınlarımız şiddet gördüğünde ne yapıyor? Susan kadını da var, yapabiliyorsa karşı şiddet uygulamaya çalışan kadını da var, çok ciddi "Sen ne yapıyorsun?" diyebilen kadını da var. Şimdi bu "Sen ne yapıyorsun?" diyebilme, deyiş tarzı çok önemli, orada güçlü bir kadın olması lazım, kendine yeten bir kadın ancak "Bir dakika burada ne oluyor? Bunu bana yapamazsın." duruşunu sergileyebilir. Dolayısıyla, bu kadının tabii ki eğitim düzeyi -çünkü özgüveni gelişmiş olacak- önemli bir şey, ekonomik bağımsızlığı çok önemli bunu diyebilmesi için sosyal güvencesi dolayısıyla olmalı ve yerleşim yeri önemli oluyor enteresan bir şekilde, şöyle çok enteresan değil yani o çevrede, o büyük kentlerde daha azalıyor çoğunlukla, tek kaldıysa, daha az sayıda kaldıysa "Burada garip bir şey oluyor ve reaksiyon vermeliyim."i daha rahat söylüyor ama zaten yan komşusu da aynı şeye maruz kalıyor, dinlediği arkadaşı da aynı şeye maruz kalıyorsa biraz daha susan bir kadını görüyoruz. Dolayısıyla, kadına doğru tepki vermeyi, tepki vermeyi değil; doğru, orantılı ve hakikaten şiddeti engelleyecek tepkiyi vermeyi de öğretmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Tabii, kadını güçlendirmeliyiz, öncelikle ekonomik ve psikolojik olarak güçlendirmeliyiz. Psikoloji önemli yine burada yani altını biraz doldurmak istiyorum. Kendine güvenen bir kadın olması lazım, bağımsızlığını elde etmiş bir kadın ancak güçlenebilir ve yeteneklerinin farkında olan bir kadın güçlenebilir. Tabii, bütün bu çalışmalar çok uzun vadeli ve kararlar, ısrarla üzerine gidilmesi gereken çalışmalar, daha da önemlisi geri bildirim alınması gereken çalışmalar. Yani "Biz şu şu çalışmalarını yapıyoruz."un ötesinde o ilk adımsa, ikinci adım "Peki, bu çalışmalara katılanlar nereden nereye geldi?" yine "Bu çalışmalara katılanlar bu ilerlemeyi neye bağlıyor?" Bu bir nitel çalışmadır. "Bu ilerlemeyi neye bağlıyor?" da çok kritik bir sorudur. Bir diğer soru da "Daha çok yararlanmak için bu uygulamada ne olmasını beklersiniz?" gibi sorular uygulamalarımızın kalitesini ve hedefe odağını daha yükseltecektir diye düşünüyorum. Dolayısıyla, nicel çalışmalar... Nicel çalışmalar tabii ki değerli ancak bize ne veriyor? Şiddet var mı yok mu? Burada tereddüdümüz kalmadı artık. Dolayısıyla, nitelden "Ne oluyor? Neden oluyor? Nasıl oluyor? Biz ne yapmalıyız?"i Daha net sormamız gerektiğini düşünüyorum.

Tehlikeler ne? Şiddetin normalleşmesi -bu seferlik, bir kere oldu, bir daha olmaz- görmezden gelinmesi dolayısıyla kabul edilir bir hâl alması. Şimdi biraz klinik psikoloji perspektifinden bir ailenin üç ayağını ele almaya çalışacağım: Faili, mağduru ve çocuk. Tabii cinsiyet olarak da yerleştirmem zaten kadına şiddeti konuşuyoruz yani ailede erkeğin, babanın yeri; annenin, kadının yeri ve çocuğun, "evlat" dediğimiz o değerli çocuğun yeri.

Failden gidelim. Faillerin psikolojik profillerinin çalışılması lazım; bu, bizde zayıf olan bir şey, kriminolojiye az çalışıyoruz, biraz daha fazla çalışabiliriz. Hangi erkekler daha yatkın oluyor? Aslında biraz ipuçlarımız da var onları söylemeye çalışacağım, paylaşmaya çalışacağım sizlerle. Öfke kontrolünün eğitilmesi, öğretilmesi önemli oluyor şiddet uygulayan kişilere çünkü çoğu zaman şiddet uygulayan kişi de onun sonrasında o da bir aslında travma yaşıyor. Çok memnun değil yaptığından, özür dileyen çok erkek var ama tekrar ediyor. Dolayısıyla, orada yani o öfkeyle ilgili, onu halledememekle ilgili bir şey var. Bu şiddet uygulayan erkeği çok böyle "Bu şiddet uyguluyor, kötü." gibi kenara değil de onu biraz daha topluma kazandırmanın yollarını aramamız gerektiğini düşünüyorum. Onun çocukluk yaşantılarına baktığımızda bu çok enteresan hem kadın hem de erkek şiddet olan aileden geliyor. Yani şiddet gören kadın da erkek de şiddet gören, şiddeti gördüğü bir aileden geliyor, aile hikâyelerinde bunu çok sıklıkla görüyoruz. O zaman hemen çocuklara mesela bir parantez açayım; ister istemez şiddet gösterecek çocuğu da yetiştirmiş oluyoruz bu ailede. Yine, klinikte aslında çok gördüğümüz bir şeydir. İşte, "Çocukken ya da gençken annem-babam bana şöyle şöyle yapardı, hiç rahat etmezdim, çok kızardım ve çok karar vermiştim; ben günün birinde anne-baba olduğumda bunu çocuklarıma yapmayacağım." ama yapıyorlar. Çünkü öğrenmiş oluyorlar çok basit bir açıklama da şöyle bir şey oluyor: Çocukluk çağlarında bunu gördüklerinde mücadele edemedikleri bir saldırı o. O zaman bugün karşıdakine mücadele edemez pozisyonunda bırakmak için ellerindeki beceri "Ben bunu yapmam." dediği beceri olmuş oluyor ve onu yapıyor maalesef. Dediğim gibi çok mutsuz kendisi de ama tekrarlıyor, yapıyor. Gücsüz hissettiğinde yine biraz erkeksi pozisyonla ilgili tabii; o güç bende olacak, kontrol bende olacak var sayımıyla kendiliğinden gelişen davranışlar olabiliyor sonradan pişmanlığa yol açsa da.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Hocam, bir soru yönelteyim.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Tabii.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Şimdi buna şiddet tohumu diyebiliriz belki. Çocuklukta diyelim, 5-6 yaşındaki çocuk şiddet gördü, şiddete tanık oldu. Anne-baba olmasına kadar geçen bir süre var. Okula gidiyor, üniversiteye gidiyor, sosyal çevresi var, eğitim alıyor. Bunlar o çocuklukta tanık olduğu şiddeti yok etmek için gerekli olmuyor mu? Yani bugüne kadar biz bu

toplantılarda hep eğitim şart, eğitim şart dedik ama bu anlatımınızdan ben de böyle bir soru oluşuyor. "Eğitimin bir faydası yok, eğer çocuk küçükken şiddete tanık olduysa istediğiniz kadar eğitim verin sanki çaresi yok." gibi bir sonuç çıkıyor mu? Vakalar ne diyor mesela?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Eğilim var diyeyim yani böyle bir eğilim var. Yani çocukken şiddete maruz kalan çocuklar, şiddeti kullanma eğilimleri daha yüksek. Aradaki eğitim işe yaramıyor mu? Hiç onu söylemek istemem yani öyle bir mesaj vermek istemem, tabii ki işe yarıyor ama eğitimi aldığı yer, ortam, çevresi çok çok önemli oluyor; mesela, üniversite çağında başka şehirde eğitimini gören çocuklar bu gelişimi daha fazla gösteriyor çünkü ortamlarından çıkmış oluyorlar. Ama yine aynı ortamda eğitimine devam eden çocuklar... Şiddet öyle bir şey ki konuşulmaması gereken bir şey. Dolayısıyla o arka planda hep kalıyor. Tabii, bunu şey için söylüyorum; ailede ciddi bir şiddet var, ciddi olması da şart değil, ailede devam eden bir şiddet var. Bu çocuk, bu eve girip çıkıyorsa maalesef onun zihnindeki, normalleşmeyi bozmamız çok kolay değil; imkânsız değil.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani "Şiddet konuşulmaması gereken bir şey." derken, kamusal ortamlarda, televizyonlarda, medyada mı konuşulmasın, aile içinde mi konuşulmasın? Mesela komisyonları boşuna mı kuruyoruz? Yani onu biraz açarsanız.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Teşekkür ediyorum bu arada o şekilde anlaşılmasına yol açmak istemem. Ailede şiddet varsa çocuğun bunu dışarıda paylaşması doğru -tırnak içinde diyeceğim- ailenin beklentisine göre doğru değil. Hatta bir söylemimiz var ya kol kırılır yen içinde kalır. Bunu söylediği zaman çocuk "Bak, senin yüzünden babam hakkında neler neler konuşuluyor dışarıda. Sen bunu bir arkadaşına mı söyledin? Ne yaptın? Bu evde yaşanan bu evde kalacak." Dolayısıyla o çok ama... Mesela çocuk "Dün benim doğum günümü kutladılar." bunu herkese yayabilir ama "Dün babam anneme şöyle şöyle yaptı, şöyle şiddet uyguladı"yı yayması kolay değil. "Konuşulmaz." dediğim nokta, bu noktaydı.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Öyle öğretiliyor, çocuğa bu öğretiliyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Genel kanı bu yani.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Aslında mahrem, aile içi mahrem bir meseleymiş gibi lanse ediliyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Kabullenilmişlik var.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - "Aile içi mahrem bir mesele paylaşılmaz."

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - O söyleniliyor tabii çocuğa, öyle büyüyüp geliyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam "Aile içinde kol kırılсын, burada kalsın, kimseye söyleme." deyip şiddete devam edecek, değil mi? Baba şiddet uyguluyorsa.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Tabii.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ama çocuğun bunu dışarıda söylemesi uygun değil mi? Okulda söyleyecek ki hocalar o aile için tedbir alsın; yoksa şiddet sürüp gidecek.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Ama aile bunu telkin ediyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam, aile telkin ediyor ama çocuk bunu konuşmalı mı?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Söylese keşke.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Tamam işte, aile içerisinde bu öğretildiği için, çocuk bu psikolojik baskıyla da büyüdüğü için o ortamı terk ettiğinde ancak değişebiliyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam ama hocam dedi ya: "Konuşulmaması gereken bir şey." dediğiniz için bunu soruyorum ben.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Evet, oradaki yanlış anlaşılmayı düzeltmek için soruyorsunuz diye düşündüm. Şöyle de örnek veriyim: Çocuğunu psikoloğa gönderen anne-babalar var ve çocuğa şu telkinle gönderiyor: "Bu evdeki şiddeti anlatmayacaksın ama. Okulun başarısız gidiyor, onun için gidiyorsun psikolog beni ya da babanı kötülemeyeceksin." Bunu anneler söylüyor? Dolayısıyla söylemek istediğim, o çocuğun aile içinde ve kültür içinde aslında aldığı baskı.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Hocam bir şey söyleyeceğim. Yani çocuğun başarısızlığı için çocuğunu psikoloğa götürecekteki bir anne çok önemli bir şey. Yani onu nasıl yapıyor inanın anlayamadım? Çok bilinçli bir düzeyi gösteriyor bu. Hani çok kolay bir şey değil, güzel bir eğilim ama...

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Güzel bir adım. Şöyle bir şey var orada da yani çok güzel, vallahi bunları tartışmayı çok isterim. Şimdi, anne-babalar şöyle bir tutumda oluyor bu anne-babalar, sözünü ettiğim anne-babalar: Bakın, ben size de getirdim, alın çocuğumu ve başarılı yapın. Bir psikolog ancak sistemi iyileştirebilir yani bir çocuğu sistemden bağımsız başarılı yapamaz. Dolayısıyla, anne-babayı çalışmaya başladığımız zaman zaten ya ilerliyorlar ya çoğunlukla baba seanslara gelmemeye başlıyor anne devam ediyor, bazen ikisi beraber gelmiyor ve çocuğu da getirmemeye başlayabiliyorlar ama çok başarılı giden süreçler de oluyor çünkü farkındalık kazanıyorlar. Yani bunun böyle olduğunu... Mesela, babaların şey tutumu var, birçok babanın en başta buraya getirdim işte. Seans odasına ilk önce çocuk, anne-baba olmak üzere 3'ü de alıyorsunuz, baba kenarda duruyor "Buraya getirdim işte annesi anlatsın." diyor. Çocuk nasıl doğdu, nasıl bir süreç oldu vesaire şey yapıyoruz. Babaya soruyoruz "Anne anlatsın." Dolayısıyla orada görev bitiyor gibi bir varsayım oluyor. Görev her zaman etkileşim. İşte, sürekli üç ayağın da birbiriyle etkileşiminin olması ama çok gelişim kaydeden aileler de kesinlikle oluyor.

Yine, erkeklerinin rollerinden devam edeyim o zaman. Çocukluk çağlarında maruz kaldığı koşullar, kültürel normlar, kontrol etme arzusu vesaire. Yetersizlik hissi erkek için çok önemli oluyor çünkü toplumda öyle bir rol verilmiş. Bir ailenin babası olacak, her konuda yeterli olacak orada. Dolayısıyla, bu rol paylaşımına da gitmeyince erkek, bu çok büyük bir baskı olabiliyor üstünde. Bu baskı da öfke kontrolünde zorluklar çıkarabiliyor.

Yine, şiddet uygulayan erkeklere baktığımız zaman alkol ve madde kullanımını oldukça sık görüyoruz. Duygularını ifade etmeyen erkeği çok sık görüyoruz. Hep sonuç odaklı olan ama o süreç içindeki duygularını ifade etmeyen, dolayısıyla duygu ifade ettiği zaman davranışa ancak dökebilen erkek tipini failer arasında sıklıkla görüyoruz. Tabii, bu konuştuğum erkek tipi failer için erkek tipi; dolayısıyla hani yanlış bir şeye gitmesin.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Hocam, bizim yöntemimiz aslında sizlerin sunum yaptıktan sonra topluca sorular sormak ama şimdi ortama bakarak değerlendirme yapmak gerekiyor. Arkadaşlarımız da araya girip soru sorarsa daha faydalı olabilir. Şimdi, alkol, madde bağımlılığının da etkili olduğunu söylediniz ama daha önce burada sunum yapan sorumlular bunun sanki yüzde 5 veya 8 olduğunu söyledi; çok az söyledi. Yani TÜİK raporları burada, anketler çıktı. Ne anlamalıyız biz buradan?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Yani öfke kontrolü zorlaşır madde kullanımında hem alkolde hem...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - O doğru ama biz şimdi Komisyon olarak şiddetin kökenini ve alınması gereken önlemleri araştıran bir komisyonuz. Yani şiddet ve ayrımcılıkta psikolojinin yeri nedir? Ben şahsen onu anlamaya çalışıyorum. Bir de faillerin yüzde kaç madde bağımlısı oluyor? Burada anlatılanlar daha önce yüzde 5-8 gibiydi ama siz önemli olduğunu söylediniz. Sanki yüzde 20-25-35 belki, onu kastediyorsunuz. Yani Türkiye'deki bu rakamlara nasıl güveneceğiz biz ya da kime güveneceğiz?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şimdi, tabii, bölgeye göre de farklılık -ben yüzde veremeyeceğim bu arada- gösterebilen bir şey bu ama dediğim gibi "öfke kontrolü" diye baktığımız zaman alkol ve madde bağımlılığının önemli bir kriter olduğunu görüyoruz ve kötü bir rol model olduğunu da görüyoruz çocuk için. En önemli şey ne oluyor? Baba evde olmuyor yani fiziksel olarak evde olsa bile zihnen ya da ilişkisel olarak evde olmuyor. Dolayısıyla bunlar önemli. Eğer sistemi iyileştirme gibi bir perspektifimiz varsa önemli kriterler diye düşünüyorum açıkçası.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben bir şey sorabilir miyim?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Tabii ki.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela maruz kaldığı koşullar ve kültürel normlar, güç ve kontrol arayışı, kıskançlık ya da öfke kontrolünü yapamaması gibi meseleler açısından baktığımız zaman aslında bütün meselenin yetiştiği aile içerisinde öğrendiği erkeklik rolleriyle ilgili değil mi bütün bunların hepsi?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - İlgili tabii toplum diyeyim, ailenin de ötesinde; o, alt küme.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Toplum, evet kesinlikle. Hani kültürel normlar dediğiniz yere bağlamak istiyorum. Hani bunun fail açısından çok büyük bir etkisi var çünkü özellikle aile içi şiddete baktığımız zaman erkekler kadına şiddet uyguladığında hak görüyor onu kendine. Hani bunun işte kıskançlık, öfke kontrolü yapamaması ya da öfkelenme hakkını kendinde bulması şiddet uygulayacak kadar. Hepsine baktığımız zaman aslında toplumsal cinsiyet rolleri ve o toplumun yüklediği birtakım o işte "Senin erkeksin yapabilirsin." dolayısıyla buraya da birazcık bağlamak gerekmiyor mu tüm bunları?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Tabii ki o normalleştirme dediğim süreç zaten tam da bu. Yani "Canım bunda çok büyük bir şey de yok. Hani şöyle yaptım, ne bileyim, kızdım, azarladım çok da büyük bir şey yok, vurmam bile." gibi normalleştirme şeyleri, tabii hep buralarda gezinen riskler.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Teşekkürler.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Mağdur açısından baktığımız zaman tabii ki mağdur psikolojik tepkiler veriyor çünkü -dediğim gibi- insan hakları ihlali, kendisine bir özne muamelesi yapılmada dolayısıyla çok ciddi psikolojik tepkiler verebiliyor depresyon, kaygı, travma sonrası stres bozukluğu gibi. Öğrenilmiş çaresizlik, bağlanma sorunları oluyor kadınların. Çocukluktan gelen bağlanma sorunları oluyor ya da hayal kırıklığı yaşadığı yani "Ben böyle bir ailede yetişmemiştim şimdi neyle karşı karşıyayım?" çelişmesini yaşadığı. "Öğrenilmiş çaresizlik" çok önemli bir kavramdır psikolojide. Yani öğrenilmiş çaresizlikte burada bir çözüm olduğunu görme şansım olmaz, çözüm aramam çaresizimdir artık, çözüm burnumun ucunda olsa bile ben bunu göremem; bunu kullanabileceğimi, bu kaynağı değerlendirebileceğimi bilemem çünkü çaresizim zannediyorum; öğrenilmiş çaresizlik böyle bir şey. Şimdi şiddet için bunu düşünün, şiddeti görüyor ve bir şey yapamam ki ben, güçsüzüm yani o kuvvete sahip değilim, o zaman hiçbir şey... Oysa birçok kaynağı var. Zaten o kaynakların farkındalığı da kadını da güçlendiriyor, güçlenen kadın erkeği de düzenler diyeyim. O şiddetini, öfkesini düzenleyebilir çünkü gösterir, ayna olur erkeğe. Kendine saygı düzeyi önemli kadının. Yine deminki vurgulanan şeylerle aslında çok ilişkili. Kendini suçlayan kadın vardır, evet, şöyle bir şiddete maruz kaldım ama ben de şunu şöyle yaptım, hak ettim galiba gibi yanlış öğrenilen roller. Demin söylemiştim, çocukluk dönemi yaşantıları kadınlarımız için de çok önemli. Şiddetle baş etme yollarını bilmeme, bilse bile kullanmama, denememe diğer bir ayak. Yine güçlü kadından bahsediyoruz aslında burada, o kadın o gücü hissetmiyorsa, bilse bile denemeyebiliyor baş etme yöntemlerini ya da toplumun ona sunduğu hizmetleri. Sosyal destek aramayı bilmiyor, kendi ailesine bile yani kendi anne-babasına bile bu çekirdek ailesinde şiddet gördüğünü söylemeyebiliyor. İhmal edilmiş kadınlar bunlar, kendini ifade edemeyen kadınlar. Burada zaten şiddet zaten normalleşmiş diyeyim. Dolayısıyla anlamlı oluyor, kullanılabilir oluyor bu ailelerde ve kadınları da susturuyor.

Birçok şeyi söylediğim için toparlamaya çalışıyorum. İşte "Ben de itaatkâr değilim."e birazcık gidiyor ama şu şiddeti hak ettiğine inanan kadın çok tehlikeli. Yani niye bir insan şiddeti hak etsin? Bu kesinlikle üzerinde çalışılması gereken bir şey. Yani ne olursa olsun, şiddeti kimse hak etmez. Tabii ki, bazı sistemsel düzenlemeler olabilir, davranış şekli değişiklikleri beklenebilir, neden olmasın? Ama bu şiddetle olacak bir şey değil ve herkes için geçerli; kadın için de geçerli, erkek için de geçerli, çocuk için de geçerli bunlar. Dolayısıyla, şiddetle hiçbir şekilde o mekanizmanın düzenlenmemesi önemli. Kadınlar genellikle yalnız, şiddet gören kadınlar yalnız, bunu konuşmıyor -dediğim gibi- ekonomik olarak bağımsız değiller. Dolayısıyla, bu partnerlerinin yanında ya da anne-babalarının yanında kalmaktan başka seçeneklerinin olmadığını düşünüyorlar ve şiddet gördükleri ortamda kalmaya devam edebiliyorlar.

Peki, bu ortamdaki çocuk ne yapıyor diye baktığımız zaman, aslında benim en hassas olduğum konulardan biri çocuk çünkü hiç işin içinde değil, en çok zarar görenlerden birisi. Şiddete tanıklık ediyor, şiddete tanıklık etmek çok ciddi bir travmadır. Travmanın kendisinden de büyük bir travma olabilir çünkü orada ona direkt olan bir şey yok ama müdahale edemediği ve rahatsız olduğu bir görüntü var. Bunla baş etmek için çocuk ya çok çaresiz olacak ve psikolojik sorunlar çıkaracak depresyon, kaygı gibi ya da davranış bozukluğu gibi psikolojik sorunlar çıkaracak, "Madem öyle ben de uygulayım." normalleştirilecek yani bunu. Çoğu

zaman aile içinde şiddet varsa çocuklar bundan kurtulamıyor, onlar da bu şiddete maruz kalabiliyor. Dolayısıyla, zaten çocuk çok ufak, kendini koruma becerisi oldukça zayıf, "Annem bile kendini koruyamıyor, ben nasıl kendimi koruyayım?" Kaygı, endişe içindeki çocuklardan bahsediyoruz. Anlamlandırma gayreti; çocuk bunu, "Neden böyle oluyor?"u anlayamıyor. Dolayısıyla kendi kendine buna anlam vermeye çalışıyor. Travma dediğimiz şey de büyük oranda anlam vermeye çalıştığımız aşamadır yani neyle karşı karşıya olduğumuzu isimlendirebiliyorsak, onunla mücadele de birazcık daha iyiyizdir ama bunu hiç anlayamıyorsak "Bu ne? Bu yaşadığım şey ne?"yi hiç anlayamıyorsak bu çok derin izler bırakacak travmadır. Dolayısıyla çocuklar için yani "Niye bu ailede bu şiddet var?"ın anlamlandırma şekli tabii ki çok önemli oluyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Akademik bir soru sormak istiyorum.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Lütfen buyurun.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Şimdi, siz bu ifadenizle "logoterapi" denen anlam terapisi. Viktor Frankl logoterapi yöntemi var. Ailesi Nazi kamplarında ölmüş, kendisi de Nazi kampından kurtulan birisi Victor Frankl. "İnsanın Anlam Arayışı" diye kitapları var, özünde diyor ki: "Acılar anlaşılırsa acı olmaktan çıkar." Bu görüşe katılıyor musunuz? "Anlamlandıramıyor." dediniz ya bu şiddeti.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - "Görüşe katılıyor muyum?"u geniş olarak cevaplandırmaya çalışayım: Şimdi dile getirmek çok önemlidir. Yani dile getirdiğiniz zaman sizdeki izini söylersiniz. Mesela "Partnerim beni aşağıladı." diyen bir kadın. Bu, bir bilgi değil. Nasıl aşağıladı? Ne? Ne hissettin? İşte şuydu, bu bana bunu hissettirdi. Bunu dile getirebilen, bunu söyleyen kadın çünkü bunun haksızlığını da artık dile getirmeye başlar, bunu söyleye söyleye. Bunu dile getirmesi bile onunla baş etmesi için çok önemli bir adımdır. Karşıdakinin de bunu anlıyor olması tabii ki çok değerli, zaten psikolojide yapmaya çalıştığımız da bu. Yani isimlendirmeyi de şöyle bir örnek vereyim: Deprem anı ilk büyük sarsıntı eğer beklemediğiniz bir yerdeyse ilk bir "Ne oluyoruz?" anıdır, belki milisaniyedir ama o, "Ne oluyoruz?" anı en korkunç an. "Deprem oluyor." dediğimiz an işte ne bileyim, bir yere kapanmaya çalıştığımız, kendimizi korumaya çalıştığımız, çocuklarımız varsa onları güvenli alana çekmeye çalıştığımız yerde ne yapıyoruz? Harekete geçiyoruz. Harekete geçmek, onunla baş etmeye çalışmak, başarılı ya da başarısızlık. Bu bile travmayla mücadeledir ve çok değerlidir ama "Ne oluyoruz?" dediğiniz yer korkunç bir yer.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani özetle, teşhis ve tanı. Teşhis edeceğiz, tanı koyacağız ki çözüm bulalım, tıpkı hekimlik gibi. Yani bunun ad şiddettir, bunun adı tacizdir, bunun adı şudur, dediğimiz zaman tanımlayacağız ki ona göre değil mi tedavi yöntemi olacak, çözüm bulmak o; onu mu kastediyorsunuz?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Gözlemleyen için belki haklısınız, yaşayan için söylüyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tabii, tabii yaşayan için. İşte çocuklara yapılan tacizde de çocuk büyüdüğü zaman sülalesinden birisinin ya da ailesinden birisinin kendisine dokunmasının normal bir dokunma mı olduğu yoksa taciz mi olduğunu büyüdüğü zaman tanımlıyor ya, "A, küçükken bana yapılanın adı da buymuş." demesi yani tanımlaması değil mi? Onu kastediyorum.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Evet. Bu tam da bizim "mantıksal zaman" dediğimiz bir şey yani çocukluk çağında ben bunun farkına varmadım ama ileride bu tacizmiş ama yeterli değil, tacizden ne... Yani eğer bu görüşme yaptığım birisiyse tabii ki o farkına vardığı tacizden ne kastediyor? O gün neden susmuştu, o gün ne zannetmişti, o gün onu öyle zannetmesine ne neden olmuştu? Bugün, bu farkındalık nasıl gelişti? Bu gelişimini başka hangi alanlarda kullanıyor? Bunları biraz daha yaymaya ve oturtmaya çalışılabilir.

Şimdi, en önem verdiğim maddelerden biri aslında taraf tutup tutmama ikilemi. Bunu ergenlerde de görüyoruz, boşanmış ergenlerde çok sıklıkla gördüğümüz bir şey, annesi, babası boşanmış ergenler, şiddet nedeniyle boşanmış olabilir, ekonomik şiddet olabilir, bu her türlü şiddet. Mesela, babamla konuşacağım ya da annemle konuşacağım ama diğer ebeveynimi çok üzerim eğer konuşursam. Dolayısıyla, o iletişimi kurmamam gerekir ki diğer ebeveynimi de üzmemeyim, koruyayım. Yani çocuk artık anne-babanın ortasındaki çocuk değil de ikisinin çocuğu değil de daha çok birinin çocuğu gibi bir konum alıyor. Tabii ki bu çok sıkıntılı ve ergenlerle çalışırken neden böyle bir konumlanması var? Şeyi söylüyor çünkü anneme şöyle şöyle yapmıştı mesela. Peki, sizin neden böyle bir konumlanmanız var? Yani o baba ilişkisi önemli. Bir çocuğun babasıyla da, annesiyle de eşit derecede iletişimde olması, ilişkilenebilmesi çok önemli, tabii o ilişkinin sağlıklı olması koşuluyla. Çocuklarda ne görüyoruz? Demin söyledim, davranış bozuklukları görebiliyoruz, dikkat eksikliği, hiperaktivite... Artık ilkokul çağındaki çocukların çoğuna konulan bir tanı ki, katılmıyorum hepsine çünkü çok çubuk konulan bir tanı olduğunu düşünüyorum, daha çalışılabilecek birçok alan varken çocuğa hemen bir tanıyla ilaca başlamak değil, çocuğa bu reaksiyonu verdiren o ortam nasıl bir ortam ve çocuk bu reaksiyonunu vererek nereye gidiyor, neyi eksiltiyor, neyi artırıyor? Eksilttiği şey de çok önemli. Mesela "Ben evde hırçınlaştıkça babam, anneme saldıracağına bana yöneliyor." diyor. Dolayısıyla, dikkat eksikliğinin, hiperaktivitenin, her türlü patolojinin kazanımı olduğu gibi çok ciddi eksilttiği bir alan da vardır ve eksilttiği alan aslında odaktan kaçırılmaması gereken kritik bir alandır. Tabii, ailede sevgi, destek, güven çok önemli; "güven ilişkisi", "güvenli bağlanma" dediğiniz, karşılıklı iletişiminin olduğu, konuşulduğu, çocuğun da itiraz edebildiği ama hâlâ daha bir otoritenin, bir kuralın, yasanın o evde, toplumda olduğu bir yer ama konuşabilen bir çocuk, duygusunu söyleyebilen bir çocuk, bir insan aslında, bu 3'ü, tüm, herkes için geçerli şeyler bunlar. Rol model önemli ama dediğim gibi arkasını besleyen şeyler bunlar. Erkek çocuklar için bu bazen çok ciddi bir yapılanma olabiliyor. "Erkeksem, gücümü kaybetmem lazım, gücümü çeşitli ortamlarda gösterebiliyor olmam lazım, duygusal olmamam gerekiyor, onu da kontrol etmem lazım ancak sert olarak duygusal olmayabilirim."

Yine çok kritiklerden biri de erkeklere verilen koruyuculuk rolü. Bu "koruyuculuk" sıfatı altında aslında kadına ciddi zarar da verebiliyor çünkü kadının alanını küçültüyor yani kadın bir özne, kendi özneliği var ve kendini de koruyabildiği bir alan var ama "Sen dur, ben onu hallederim." "Ben de baş edebildim bununla, neden ben baş etmiyorum?" Dolayısıyla o "koruyuculuk" sıfatı bazen kadını biraz pasivize eden, kendi tarzını geliştirmesini engelleyen ya da kendi tarzını göstermesini engelleyen bir tutum tarzı olabiliyor. Sonuçlarına baktığımız zaman psikolojik sonuçlarımız var; anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, çaresizlik, değersizlik; bunların hepsini söyledim. Bağımlılıklar yani "Kendi başıma bağımsız olarak yaşayamam, hayatımı

sürdüremem." beklentisi. İntihar düşünceleri failde de olabiliyor, mağdurda da olabiliyor, çocukta da olabiliyor. Dolayısıyla bunlar önemli.

Kendi adıma çok zorluk çektiğim bir alan; psikologların yasal müdahaleye yetkilerinin sınırlı olması. Ne demek istiyorum? Bazı şeyleri seanslar sırasında duyuyoruz, kendine zarar verme gibi ama KVKK nedeniyle bunu açıklamak doğru mu? Bunu annesine, babasına söylemek doğru mu? Bu tereddütleri yaşayabiliyoruz, bunu üniversite de yaşıyoruz bu Kişisel Verileri Koruma Kanunu'yla ilgili. Çok değerli bir kanun olduğunu bir taraftan düşünüyorum ve çok önemli yerlerde bireyleri koruyor ama psikologlar için de biraz daha esnetilebileceğini de düşünüyorum açıkçası. Mesela, kendine zarar vermeyi düşünen bir genç bana planını çok detaylı bir şekilde söylüyorsa ben anne-babayı -hele ki başka şehirde yaşıyorsa anne-baba- uyarmalıyım diye de düşünüyorum ancak 18 yaşından büyük çocuklar için bunu yapamıyoruz. Şiddet için de çok benzer şeyler söyleyebilirim.

Yine, düşünmemiz gereken şey; sistemi düzeltmemiz lazım. Öbür türlü ne yapıyoruz? Mağduru şiddet ortamına geri yolluyoruz yani biz kadınla çalıştık, kadını güçlendirdik, kadın kendini ifade edebiliyor ama evdeki diğer bireylerle çalışmadık. Kadın geri oraya gittiğinde daha bile fazla zarar görebilir. Dolayısıyla, sistemsel bir perspektifin olması önemli olacaktır. Ben en çok bireysel müdahalelere, bilhassa aktif şiddet varsa, bireysel müdahalelere çok önem veriyorum. Aktif şiddetin biraz da dindirilmesinin ardından aileyle yapılan çalışmalar, grup çalışmaları gayet işlevsel olabiliyor. Genellikle iletişim yolları öğreniyorlar, özgüven öğreniyorlar, kendi haklarının farkına varıyorlar, neden kendi haklarını kullanmadıklarının farkına varıyorlar; bunlar önemli farkındalıklar. Kararlara katılım sürecinin her birey için olması "Sen bilmezsin, sen anlamazsın." değil, her birey için olması gereken bir katkı çünkü her bir fikir bir katkıdır aslında, sizinle aynı fikirde olsun olmasın, bir düşündürür, düşünmek önemlidir. Geçmişte yaşanan travmaların travma olduğunun farkına varmasının yanı sıra, neden onunla baş edemediğinin de farkına varması yani "Ha, o travmaymış." gibi değil de neden ben o gün onunla baş edemedim, neydi oradaki beni koruyan mekanizmaların eksikliği; onların da farkına varması ve öfke yönetimi müdahaleleri önemli oluyor. Yani psikoeğitim, farkındalık kazandırma sağlıklı sınırlar oluşturur. Sağlıklı sınırlar oluşturma da çok önemli çünkü her öznenin bir mesafesi vardır diğer özneye. Hem mesafenin korunması hem yakın ilişkilerde o mesafenin birazcık daha yaklaşabilmesi; yerine, zamanına, kişisine göre bunların ayarlanması önemli oluyor. Sosyal destek mekanizmalarının kaynaklarının farkında olma, bilme ve kullanma, farkındalık, kadın hakları. Okullarda çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bölgesel olarak bazı çalışmalar projeler kapsamında olabilir; eğitimler, bu eğitimlerin sonuçları. Tabii, burada yalnız müdahalelerin, uygulamaların kararlı ve uzun vadeli olması gerekiyor yani "Ben bir uygulama yaptım, tamam, bu bölgedeki çalışmam bitti." gibi değil de o uygulamadan sonra bu bölgede nasıl bir değişiklik oldu? Değişiklik, demin dediğim gibi, nasıl açıklanıyor ve daha iyi bir müdahalenin içeriği ne olabilir? Sürekli kendini yenileyen, geliştiren müdahaleler ve nitel çalışmaların muhakkak eşlik etmesi.

Aslında sunumum burada bitiyor hızlıca bir iki slaytı söyleyeyim. "ODTÜ'de biz neler yapıyoruz"a biraz sonra geçeceğim. Türkiye'de çok ciddi adımlar atılıyor şiddete ilişkin, kadına olan şiddetten kadını korumak için; kanunlarımız var, ulusal eylem planlarımız var; bunlar çok değerli adımlar, bunları desteklememiz, "Daha iyiyi, daha iyiyi nasıl yapıyoruz?"u çalışmamız her zaman faydalı. Yüzdelerimiz var; ben bir şekilde bu tarafta değilim, ne bileyim, bir tanesini okuyayım: "Yüzde 44'ü duygusal şiddete maruz kalıyor." Çok büyük bir anlam ifade etmiyor, sonuçta şiddete maruz kalıyor. Bunun muhakkak müdahale edilmesi gereken bir alan olduğunun farkına varmamız gerekiyor. Bir link var, sanırım paylaşılacak, bu linkte ODTÜ'de yapılan kadın içerikli tezlerimiz var, 168 tez var bu linkte; onları görebilirsiniz. Dediğim gibi, 168 tez çalışmamız var, bir Ufuk 2020 Projesi var, 6 TÜBİTAK projemiz, 15 yükseköğretim kurumları destekli proje, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı projemiz var 1 tane ve 5 adet diğer organizasyonlar tarafından desteklenen projelerimiz var. Hocalarımız kadın çalışmalarına önem verir, çalışırlar ve öğrencilerle bunları paylaşırlar. TÜBİTAK projelerimizin başlıkları böyle. Farklı organizasyonlar tarafından desteklenen projelerimiz böyle ve bilimsel araştırma projelerimiz de (BAP) bu şekilde.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler Hocam.

Sondan başlayayım isterseniz. Kıymetli vekillerimiz de sorularını, görüşlerini açıklayacaklar şimdi bu bölümde.

Şimdi, çok katılmadığınızı söylediniz galiba bu yüzde 44 duygusal şiddet rakamına değil mi, yanlış mı anladım?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Yani tabii ki çok önemli ama yüzde 44; 42 değil de 44; çok anlamlı geliyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Anladım.

Şimdi, siz akademisyen olarak daha farklı bakıyorsunuz olaya biz de zaten bu değerli bilgilerinizden yararlanmak için davet ettik. Çok teşekkür ederiz. Yalnız, bilimsel çalışmalarda kıyaslama olmadan biz gerçeği herhâlde yakalayamıyoruz. Örneğin, burada diyorsunuz ki: "Toplumsal farkındalığın daha az olduğu şiddet biçimlerine ilişkin de veri sunan bu çalışmada -Temmuz 2021 araştırması- kadınların yüzde 30'unun ekonomik şiddete, yüzde 44'ünün ise duygusal şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir. Örneğin, erkekler toplumda yani kadından erkeğe yönelik şiddet değil de toplumda ekonomik nedenlerle, sosyal nedenlerle, siyasal nedenlerle veya başka çevresel nedenlerle duygusal şiddete maruz kalıyor mu, kalıyorsa yüzde kaç? Bir bu, bir de şunu sorayım: Arkadaşlarımıza, kıymetli vekillerimize vereceğim sözü. Çocukluk travmasının, şiddete tanık olmanın önemine çok vurgu yaptınız; doğru, her yerde bu vurgu yapılıyor. O zaman şöyle bir sonuç mu çıkıyor, şunu mu anlamalıyız: "Erkek failin suçu yoktur çünkü çocuklukta bir şiddete tanık olmuştur ve bunu ne kadar eğitim alırsa alsın ama -eğitimi yadsıyamayız, inkâr edemeyiz- çocuklukta gelen bu tortu, bu travma büyüdüğü zaman bunu kaçınılmaz olarak şiddet uygulamayı yönlendiriyor." dersek failleri masum görme noktasına mı gidiyor mesele? Bu 2 soruyu yanıtlarsanız...

Buyurun.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Teşekkür ediyorum.

Son sorudan başlayayım çünkü korktum öyle anlaşılacak diye.

Şimdi şiddet uygulayanın suçu yok mudur? Bugün yetişkin birinden bahsediyoruz ve kendine ne yaptığını bilen birisinden bahsediyoruz. Kesinlikle suçu vardır. Peki, bu kişiyle çalışırken ne yaparız? Ben daha alan uygulamaları, daha alan, biz ne yaparız tarafını vurgulamaya çalıştım, onun yanlış anlaşılmasını hiç istemem. Mesela, "Tamam suçlu, cezalandırılm."ın öncesinde bu erkekle de çalışılması gerektiğini düşünüyorum çünkü biliyor, demin dediğim gibi pişman da oluyor ama tekrarlıyor.

Dolayısıyla bu bir suçtur. Bunun bir suç olduğunu kendisi de bildiği hâlde tekrarlamakta. O zaman, bu kişiyle çalışırken, geçmiş travmalarına, geçmiş tanıklıklarına ele almak durumundayım. Bunu ele almazsam ben o kişiyi cezalandırırım. Bu kolay ya da değil bilmiyorum ama cezalandırmak, her şey için, her düzenlemeye çalıştığınız davranış için en kolay yöntem cezalandırmak. Sistemi, organizasyonu iletir mi? Soru işareti. İletme şansı düşük.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, "kadına şiddet" derken, bugüne kadar ki bu 11'inci toplantımız, burada değerli katılımcılığa şunu söyledi, dün de Kamu Başdenetçisi Mehmet Akarca vurguladı, daha önceki programlarda da vurgulandı: "Erkek kadına şiddet uyguluyor, kadını öldürüyor, çocuğu öldürüyor, sonra kendisi intihar ediyor. Şimdi bunu nasıl tanımlayacağız?" dedi. Psikolojik açıdan baktığınız zaman siz nasıl tanımlarsanız bunu? Bu kadına mı şiddet, kolektif şiddet mi, kendisine yönelmiş şiddet mi, varoluş mu, yok oluş mu, başka bir şey mi, hangi kavramla açıklıyorsunuz?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Yani tek kavram isterseniz benden "çaresizlik" diyebilirim burada erkek tarafından.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Kadına şiddet kapsamına, literatüre böyle girer mi bu kendisi de intihar ediyorsa?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Yani şimdi, bakın, bunu bir anlamaya çalışalım. Ne yapıyor? Sistemden herkesi silmeye çalışıyor; karısını, eşini, çocuğunu ve sonra kendini yani kendine yönelik bir şey değil, silmeye çalışıyor. Bunun nedenlerinden birçoğu bildiğimiz ekonomik nedenler olabiliyor "Ben borçlar içindeyim, bu borçları karıma, çocuğuma devredemem ve ben bu borçlarla baş etme şeklini bilmiyorum." Bir örnek veriyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani koruma amacıyla mı cinayet işliyor? Yani o zaman da başka bir şey çıkıyor.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Hayır, kendi çaresizliği. Bununla nasıl baş edeceğini bilmediği için ve önündeki kaynağını kullanılabileceğinin farkında olmadığı için o kadar sıkışmış hissediyor ki kendini tek çare olarak sistemi yok ediyor. Yani çok anlamlı, hem çocuğunu hem eşini yok edip en sonunda kendi canına kıyma gayreti. Tabii yani son derece büyük bir problemden bahsediyoruz ama temel anlamda çaresizlikten... Yani çaresizlik bakın şöyle bir şey: Şimdi, mesela ben şu "mause"u oynattığım zaman bunun hareket edeceğini biliyorum ama belli bir zaman sonra, benim sunumun bittikten sonra siz benim bu imkânımı alıyorsunuz; ben bir iki deniyorum, deniyorum, deniyorum ve oynatamıyorum daha sonra açıyorsunuz ama ben denemiyorum artık çünkü bunun işe yaramayacağını zannediyorum. Çaresizlik, o kadar kolay olabilecek bir adımı atmamam. Onun için, işte, bazı kavramları çok sık kullandığımız zaman ben çok çekiniyorum. Bunu biliyoruz zaten çaresizlik değil... Çaresizlik çok ciddi bir şey.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

Sayın Adalet Kaya, buyurun.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben de sununuza teşekkür ederim.

Sunumun başında "Sığınma evlerinde gönüllü psikolojik danışmanlar çalışıyor." dediniz. Tabii, biz biliyoruz ki sığınaklarda ve ŞÖNİM'lerde uzman psikologların çalışması gerekiyor. Burada Aile Bakanının yapmış olduğu sunumda da 2024-2028 stratejik planına dair veriler paylaşılmıştı ve orada da aslında sığınaklarda ve ŞÖNİM'lerde yeterli uzman personelinin olmadığı ve bunun düzeltilmesi gerektiği vurgusu vardı. Şimdi, ben, sığınaklarda nitelikli bir psikolojik danışmanlık hizmeti verilmesi için kaç danışana bir psikolog düşmesi gerekiyor? Hani siz zaten bu işin uzmanısınız, o nedenle sormak istiyorum. Alanında uzmanlaşmış psikolog sayısı yetersiz, bunu biliyoruz, yeterli sayıda psikolog istihdam etmek için ne yapmak lazım? Yani bir kere bu sorunu çözmemiz gerekiyor ki, biliyoruz şu anda sığınaklar zaten yetersiz ama bir de sığınaklarda çalışan uzman sayısı yetersiz yani şu çok önemli: Bir psikolog kaç danışana bakabilir? Bu çok önemli bir soru benim için.

Bir de bir sorum daha var: Şiddet döngüsünden çıkmanın ve şikâyet başvurusu yapmanın kadınlar için çok zor bir süreç olduğunu vurguladınız. Sığınaklara başvurduktan sonra da kadınlar şiddet gördüğü ortama geri dönebiliyor. İşte, az önce belirttiğiniz çaresizlik meselesi, öğrenilmiş çaresizlik meselesi tabii burada ama yeterli psikolojik destekle bu geri dönmeleri azaltabilir miyiz? Çünkü mutlaka geri döndükten sonra tekrar şiddete maruz kalıyorlar hatta hayatını kaybeden pek çok kadın var bu yüzden.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - "Geri dönmeleri azaltabilir miyiz?" derken aynı ortama kadının yani kadının en sonunda...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Oradan başlayayım yine.

Yani ister istemez eğer evliliği ya da beraberliği o yerle devam ediyorsa oraya geri gönderiyoruz tabii ama onun için sistem içi yani oraya göndermeden evvel gönderdiğimiz yerdeki bireyler, çocuklar, yetişkinler kimse onlarla da çalışmak... Bazen daha olumsuz bir sonuç olabilir kadını güçlendirip o ortama geri koymak. Sistemle çalışırsak biraz ikisini birbiriyle, kadına şiddet uygulayan ve uygulanan kişileri de iletişime geçirerek ara adımlar atarsak tabii ki çok daha başarılı olacaktır.

"Psikologlar kaç hasta görür ya da kaç kişiyle psikoterapi yapar?" Tabii, kişiden kişiye değişir, travmayla çalıştığı için zor bir alan, başarılı olmak için tercih ettiğimiz şey bir kişiyle muhakkak en azından haftada bir kez beraber yani onun o şikâyeti, o güçlenmesi tamamlanana kadar haftada bir kez beraber olmak isteriz. Dolayısıyla, bir görüşme yetmeyeceği için zaten onun için psikologlar yetersiz kalıyor, yoksa psikolog sayısı yani ayda bir görüşme yeterli olsaydı bir mağdurla çok farklı olurdu ama her hafta onu görmesi bir avantaj sağlayacaktır. O psikoloğun kendi gücüyle de çok ilgili bir şey, bence süpervizyon almasıyla da çok orantılı bir şey ve vaka sunumlarıyla. Her psikolog vaka da sunmalı hangi aşamada olursa olsun. Aynı zamanda o vakanın sunumu otomatikman nitel çalışma zaten.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Asuman Erdoğan.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Hocam, ben de öncelikle çok teşekkür ediyorum.

Ben psikolojiye çok ilgilisi olan bir insan olarak çok iştahla dinledim ve aslında ne kadar önemli olduğunu, kadına yönelik şiddette bizim bazı sorulara cevap veremediğimiz alanların aslında buralarda olduğunu keşfetmemize de yol açtı.

Şimdi, siz dediniz ki Hocam: "Kültürel farklar ve kültürel farklılıklardan kaynaklı aslında farklı uygulamalar gerekiyor ve bazen bir kültür uygulanan uygulama diğer kültürde etkili olmuyor ya da yanlış olabiliyor." Mesela, bu kadına şiddette de, eminim, dünyada yapılan uygulamaları siz takip ediyorsunuzdur, en azından klinik psikoloji alanında yapılanları takip ediyorsunuzdur. Bu

anlamda biz genelde gördüğümüz kadarıyla, okuduğumuz kadarıyla kurumlarımız iyi uygulamaları örnek alıyorlar. Yani hangi ülkede, hangi uygulama gerçekten etkin olduysa bu anlamda çalışmalar yapıyorlar. Peki, biz buradan yola çıkarak acaba kendi kültürel kodlarımız ya da geçmişten bugüne kadar getirdiğimiz alışkanlıklar, psikolojik altyapımız, sosyolojik altyapımız, bunlardan yola çıkarak farklı çalışmalar yapılamaz mı? Mesela bu anlamda bir ilgi var mı akademisyenler arasında olsun ya da başka alanlarda? Yani burada tabii çok büyük mucizeler ya da yeniden bir şeyleri keşfetmeyi kastetmiyorum ama sanki bu tür şeylere de ihtiyacımız var gibi geliyor bana çünkü dediğim gibi, uygulamaların büyük çoğunluğu belli ülkelerden alınmış uygulamalar; mesela İçişleri Bakanlığımızın, baktığım zaman İngiltere'den alınmış, gibi gibi.

Bir de Hocam, şey çok ilginçti, açıkçası hemen gözümün önüne geldi, bilmiyorum, bu konuyu hiç konuşmadık aslında Başkanım. "Şiddete maruz kalmak." dediniz ya yani bir çocuğun şiddeti izlemesi yani iki kişi arasında olan şiddeti birinin diğerine uygulamasını izlemesi. Aslında gözden kaçan bir şey var; mesela, duygusal şiddet olsun, inşallah fiziksel şiddet bence büyük oranda azaltıldı, okullarda da çocuklarımız aslında bu tarz şiddete maruz kalıyorlar; akran zorbalığı olabilir, öğretmenlerimizin bazen yani ben kendi çocukluğumdan hatırlıyorum ilkokul öğretmenim, ben çok çalışkan bir çocuktum ama diğer öğrencilere yaptığı sıra dayacağı olsun, başka şeyler, kötü uygulamalar, hepsi gözümün önünden geçiyor. Mesela, bu tarz şeylere de maruz kalan çocukluklar yaşadığımız oldu ya da çocukluk yaşayanlar oldu. Mesela bununla ilgili acaba okullarda başka ne yapılabilir psikolojik alanda? Bunlara değinmek istedim.

Bir de Hocam, gerçekten ben çok ilgiliyim bu anlamda da. Şimdi, siz şurada kendiniz de bahsettiniz yani "Multidisipliner bir yaklaşım gerekiyor." dediniz. Mesela, sizin alanınız da bile bahsettiğiniz alanlar var. Mesela, ne demişsiniz burada? "Çok disiplinli bir yaklaşım; psikiyatrlar, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, avukatlar." Şimdi, bu, gerçekten Komisyon olarak benim fark ettiğim bir konu. Acaba bütün kurumlar ellerinden geldiğince iyi niyetle bir şeyler yapıyorlar, gerçekten büyük çalışmalar yürütüyorlar. Farklı, bağımsız, böyle bir şemsiye kuruluş oluşturulsa; mesela bunlar orada toplansa, tabii, bu çok büyük bir büyük bir şey, farklı bir şey ama en azından psikoloji alanında ya da bu psikolojik temelli kısmıyla ilgili şiddetin; böyle bir şey oluşturulabilse daha mı etkin çalışır acaba bu uzman kişiler, psikologlar, sosyologlar? Buna nasıl bakarsınız? Bu anlamda bir fikriniz var mıdır? Diyelim ki şiddet vuku buldu ve devlet ya da ilgili tüm kurumlar harekete geçti. Sizce psikolojik açıdan baktığımızda ya da şöyle diyelim: Belli kesimlerin, siz de söylediniz, işte, burada mesela "Ekonomik anlamda ve eğitim düzeyleriyle ilgili risk grupları var." dediniz sanki ben öyle anladım yani bunların çoğunluğunun olma kısımları var. Bu anlamda, acaba psikolojik anlamda bu gruplara yöneltilecek mucizevi demeyeyim de yani böyle çok anahtar bir psikolojik yaklaşım ya da bir tedavide diyemeyeceğim ama uygulama var mıdır? Yani "Şunu yapsak aslında önleyici olarak temelden önemli bir adım atmış olabiliriz." diyeceğiniz bir yaklaşım var mıdır? Yani bu çok şey olabilir belki ama yani keşke olsa ve keşke biz de mesela bunu her yerde dile getirsek; mesela belediyelerde, işte, okullarda. Ve psikologların şiddete eğilimi önleme anlamında nerelerde olmaları, nerelerde çalışmaları, işte sayıları ne kadar olmalı? Tabii, yeterli mi, yetersiz mi bilmiyorum ama neler yapılabilir?

Son olarak, çok özür diliyorum, çok fazla soru sordum. Şiddetin en çok bir de boşanma aşamasında görüldüğünü biz gözlemliyoruz çünkü "boşanma" kavramı yani reddedilme ya da bir şeyin devam etmeyeceğini, istemediğini söylemek erkek ya da faille bazen kabul edilebilir gelmiyor. Mesela, bu anlamda da acaba psikolojik olarak bir eğitim ya da bir çalışma yapılabilir mi? Yani reddedilmek, işte, hayatta her şey istediğin gibi olmayabilir, bazen istemediğin şeyler de olabilir, vekilimle konuşmuştuk biz, Serap Vekilimle de, mesela bu anlamda bence belki de temeline inerek bir şeyler yapılabilir mi?

Çok teşekkür ederim, kusura bakmayın çok uzun oldu.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Estağfurullah. Asuman Erdoğan Vekilimiz 5 sayfa not aldı, yakında onları kitap yapar diye bekliyoruz, bir de master, doktora başlarsanız...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - İnşallah.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, buyurun Hocam.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Teşekkür ediyorum, çok güzel katkılardı, mümkün olduğu kadar değinmeye çalışacağım.

Kültürel farklara değinmiştim ama genellikle yurt dışındaki çalışmaları bize adapte ediyoruz, kullanıyoruz. Bu benim de ve birçok psikoloğun da kendimizi eleştirdiğimiz bir yer aslında. Kültür, ayakta durduğumuz köklerimiz. Dolayısıyla o kökleri hiçe sayarak ya da değersizleştirerek ayakta durmamız çok zor. Geleneklerimiz, göreneklerimiz, ananevi değerlerimiz bunlar bizim ve bunlarla büyüdük, bunları korumamız gerekiyor ama bunların yanlış anlaşılmasına neden olmadan çünkü burada yanlış anlaşılacak şeyler yok aslında, yeter ki o değer... Orada sevgi var, şefkat var, düşünce var yani çok değerli kültürel bir altyapımız var, bunu dikkate almamız çok önemli.

Taleplerde, tabii, bunun öneminin yanı sıra demin verdiğim örnek gibi yani her kültürde her mesafenin kendi boyutu vardır yani bir çocuk daha sosyoekonomik düzeyi düşük bir yerde kendini daha az ifade ederken -hiç değil ama- eğitim düzeyi çok yüksek, anne-babasının çalıştığı, kendini idame etmeyi zaten en baştan öğrenmiş bir çocuğun kendini evde ya da ortamlarda ifade etmesi çok daha fazladır. Dolayısıyla, bizim kültüre has tek bir şey çıkarmak değil de kiminle ne çalışıyoruz, o çalıştığımız kişi nereden geliyor ve onun bulunduğu ortamda ne kadar bu mümkün? Bunun muhakkak... Ben daha çok alan uygulamalarına zaten vurgu yaparak konuşuyorum. Konuştuğumuz kişinin bulunduğu ortamı dikkate almak, onun kültürüne -bizim kafamıza yatsın yatmazsın- saygı duyarak o süreci yürütmemiz çok değerli.

Eğitim; çocuklar için akran zorbalığı oluyor, işte sıra dayığından bahsettiniz. İşte, bazen çok işlevsel olmayabiliyor eğitim süreci. Nerede eğitim alıyor, hangi ortamda eğitim alıyor? Çok iyi bir örnekti bence bu fakat günümüzde çok azaldı yani bizim dönemlerimizde biraz daha fazlaydı bu ama bizim dönemimizde anne-babanın, velinin gelip "Sen çocuğuma bunu nasıl yaptın?" deme hakkı yoktu. Bugün veliler diyor, bazen de fazla diyor yalnız, onun da derecesinin ayarı çok önemli. Sonuçta bir eğitim yeri, o çocuk tabii ki bazı kurullarla karşı karşıya kalacak ama şiddete maruz kalmayacak; bu çok net.

Çok disiplinli yaklaşım; her türlü yani zaten bilimsel bir şeyden bahsediyorsak yelpazemizin çok geniş olması gerekir. Mesela ben hep psikolojiye vurgu yapıyorum çünkü alanım psikoloji ama daha geniş mesleki alanların da temsil edildiği bir yerde o katkılar beni çok besler, besliyor da. O nedenle konulara çok disiplinli yaklaşmamız gerekir yani bu konunun çözümü şu alandan geçmez değil, her alanın, her... Yani teknoloji dâhil, her bilimin, her yere katkı sunacağı muhakkak boyutlar oluyor.

"Ne gibi iş imkânları olabilir?" gibi bir soruydu. Kadınlarımız becerikli ama becerilerinin farkında değiller. Bu sanatsal faaliyetler olabilir, gayet teknolojik faaliyetler de olabilir yani hep sanata doğru itmeyelim kadını. Kadın teknolojide de bilimde de ciddi derecede ileriye gidiyor. Bunun somut verisini ben bizim ODTÜ'den vereyim: Profesörlerimiz arasında erkek oranı -yüzdesini bilemeyeceğim ama bakarsam bulurum- kadınlardan daha fazla profesörlerimiz arasında, doktora öğretim üyelerimiz arasında eşit düzeyde, kadına doğru giden bir eğilim var ama eşit düzeyde yani kadın güçleniyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sadece ODTÜ'de değil Hocam, affedersiniz, TÜİK'in yaptığı rakamlar da bütün akademi dünyasında aynı rakamlar çıkıyordu; doçentlikte daha yakın ama giderek artıyor. Doktora düzeyinde galiba kadınlar daha fazlaydı TÜİK'in raporlarında değil mi?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Doktora düzeyinde daha yüksekti kadın oranı.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şunu ama vurgulamak isterim: Bu mühendislik fakülteleri için de geçerli. Yani daha teknolojik, mühendislik, temel bilimler, hepsinde kadın güçleniyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Yanıtlar oldu mu?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Yok, boşanma var bir de.

O çok güzel bir şeydi, şimdi, her insan için istenmemek çok önemli bir tehdit. "Ya, beni istemezse." ve birçok kişinin bu tehditle baş etme tarzı, bu çocuklarımız için de geçerli, "O beni istemeden ben onu istemeyeyim."

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Dışlanma korkusu.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Evet. Kabul görmeme, dışlanma, değer görmeme...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Onaylanma ihtiyacı.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Tabii ki, bunların hepsi onun içinde kesinlikle. Peki, boşanmayı duyan erkek neden agresifleşiyor? İşte, buralardan yani... Tabii, bir de kadını küçümseyen bir bakış var ama orada. "Sen nasıl olur da bir kadın olarak benim gibi bir erkeği istemiyor olabilirsin? Yani böyle bir şey mümkün mü?" Cinayetlere kadar giden bir tehdit bu.

Çok önemli kavramlardı, çok teşekkür ediyorum sorular için.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - İki türüsü var galiba bizim burada çıkardığımız sonuçlarda. Kadının "Ben sana çektiririm, süründürürüm." diye boşanmaması, erkeğin çaresiz kalması ve çaresizlikten şiddete yöneldiği vakalar var. Bir de sizin dediğiniz gibi, "Ben değerli bir insanım, bir kadın beni nasıl reddeder?" düşüncesinden kaynaklanan vakalar var galiba.

Ben akademiyle ilgili bir şey söyleyeceğim. Türkiye'den örnek verdiniz ama Hocam, şimdi, "saha çalışması" "alan araştırması" dediniz, deneysel psikolojiden yana olduğunuzu söylediniz ama şimdi bunların en çok yapıldığı ülke Amerika. 1970'li yıllarda kendi ifadeleriyle literatürlerinde şöyle diyorlar: "Amerika bir deney manyağı olmuştu." diye, sosyal psikoloji kitaplarında böyle. Milgram Deneyleri var, Zimbardo Deneyleri var, hapisane deneyleri var; burada sakin, normal sayılan vatandaşların üniversitede yapılan deneylerde en yakın arkadaşlarına bile nasıl şiddet uyguladığını deneyeleşler. Amerika buna çare bulamamış. Günümüzde bireysel silahlanmanın en yüksek olduğu ülke Amerika. Haberlerde ne görüyoruz biz? Çocuklar, ergenler ya da büyükler okul basıyorlar, okul taraması yapıyorlar. Şimdi, bu kadar deneylerin çok yapıldığı bir ülkede bile buna çare niye bulunamamış acaba? Yani biz Türkiye olarak yabancı araştırmaları taklit ediyoruz, kopyalıyoruz ya da oradaki o kültüre göre yapılmış deneyleri burada yapmaya çalışıyoruz veya sadece akademi dünyasında tekrardan ibaret mi çalışıyoruz? Bu, ayrı bir tartışma konusu ama bu deneylerin çok yapıldığı Amerika'da bile şiddet önlenemiyor. Amerika'da ulusal şiddet var, devlet terörü var, başka ülkeleri işgal ediyor, kitlesel şiddet var. Bireysel şiddete bakıyoruz, bu kadar deney yapan, binlerce üniversitesi olan Amerika'da bile sonuç alamamışlar. Yani o zaman biz psikolojik açıdan -hani sizin alanınız olduğu için vurguluyorum- yani doğuştan gelen bir şey mi bu? Hani Freudyan açıdan bakarsak "id" dediğimiz 2 tane temel dürtü var hayvanlarla ortak olan: Saldırganlık ve cinsellik. Şimdi, biz bu 2 temel dürtümüzü değiştiremediğimiz için mi şiddet büyüdüğümüz zaman, küçük yaşta, okulda akran şiddeti biçiminde ya da kadına şiddet biçiminde ortaya çıkıyor veya erkeğin erkeğe şiddeti biçiminde ortaya çıkıyor? Bunu nasıl yok edeceğiz? Yani nasıl eğitim verebiliriz ki? Okullarda diyelim ki hepimiz okulda öğrenci olduğumuzu varsayalım, içimizde diyelim ki 3 kişi şiddete eğilimli ama bunu bilmiyoruz. O zaman hepimize mi "Şiddete başvurmayın." diye ders verilecek, eğitim verilecek? Yani biz bunu, şiddete eğilimli olanı bir şekilde tespit etmeliyiz, onlara özel eğitim vermeliyiz ayrımcılık yapmadan, onları küçümsemeden. Belki şiddet eğilimi var ama alacağı eğitimle, ekonomik düzeyiyle, yurt dışı tecrübesiyle veya başka etkenlerle şiddete hayat boyunca başvurmayacak. Biz onları nasıl damgalayabiliriz? Ya da içimizdeki 3 tane... Mehmet Akif diyor ya: "İçimizdeki akılsızlar yüzünden bizi..."

RUKİYE TOY (Sivas) - Ayyette var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ayyette de var ama Mehmet Akif de söylüyordu, neydi tam?

RUKİYE TOY (Sivas) - "İçimizdeki beyinsizler yüzünden Allah'ım bizi helak etme!" diye dua var yani.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ha, evet.

İçimizdeki şiddete eğilimli 5 kişi yüzünden bütün toplum niye damgalanıyor mesela, değil mi? Bunlara psikolojik olarak biz nasıl bir çözüm önermeliyiz?

Buyurun Tülin Hocam.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şimdi, içimizdeki birkaç saldırgan yüzünden... Ben biraz daha ifadeyi değiştireyim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ve kim olduğunu daha bilmediğimiz için, hani bir eyleme geçmemiş, kim olduğunu bilmiyoruz, şiddet eğilimli ama şiddeti gördükten sonra biz ona "fail" diyoruz.

Buyurun.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Oradan başlayacaktım, baştan başlayayım, buraya değineyim, bu Milgram'ı çok iyi örnek verdiniz çünkü. Milgram için de aslında görüşler çok değişir, ben biraz da kendi perspektifimden anlatacağım.

Milgram'ın deneyinde itaat çalışılıyor aslında. Şöyle bir şey var: Bir oyuncu, gayet güzel rol yapan bir oyuncu, işte, elektrotlar takılmış, şok alabilir, bir şok seviyesi alabilir ve şoku veren bir katılımcı var. Katılımcı o şoku verdiği düğme üzerinde

düşük, orta, yüksek, çok yüksek, aşırı yüksek, öldürücü gibi ifadeler var o butonun üstünde. Bir de doktor, hekim olduğu düşünülen beyaz ceketli birisi var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - O rolde birisi, rol yapıyor yani oyuncu.

PROF. DR. TÛLİN GENÇÖZ - Tabii, onları söyleyeceğim.

Burada şoku alan kişi de katılımcı değil aslında, zaten bir tiyatro becerisi olan, teatral becerileri olan deneyciyle beraber çalışan kişi, doktor rolündeki beyaz ceketli kişi de yine deneyi yapan araştırmacıyla çalışan kişi yani bu 3'lü de tek katılımcı aslında, o butonu çevirerek şok verecek olan kişi. Sorular soruluyor, "Bilemezse şok vereceksin, tamam mı?" deniyor butonu çevirecek olana, "Tamam." diyor yani eğlenceli de bir şey. Soru sorulacak, şok verecek. İşte, soru soruyor, bazen biliyor tiyatro yapan, bazen bilemiyor, bilemeyince minik şok veriyor, "Ay!" diyor, hani oyun devam ediyor, oyun ama yükseldikçe yükseldikçe yalvarmaya başlıyor tiyatro yapan, "Lütfen artık verme yani ben dayanamayacağım." diyor, gözleri kapanıyor, o zaman tereddüt ediyor şoku veren "Vermesem olur mu?" diyor beyaz ceketliye, beyaz ceketli diyor ki: "Hayır, bilemedi, vermen gerekir." O zaman bir ton daha yükseltiyor ve işte, o hani "ölüm" denen noktaya kadar bunu yükseltebiliyor. Sonra soruyorlar: "Neden yükseliyor, neden böyle bir şey?" Tabii, bittikten sonra bunun bir travmaya yol açmaması için ama açıyor. Yüzdeyi yanlış söylemeye, yüzde 76'sı yanılmıyorsa psikolojik tedavi oluyor bundan sonra yani bunun şok olduğunu biliyor, öğreniyor ama o süreci yaşıyor. Peki, neden psikolojik tedavi alacak kadar bundan huzursuz oldu? Niye uyguladı o zaman? "Doktor, beyaz gömleklili bana uygula." dedi. Yani sorumluluğun bir dağıtımı, dağılmış bir sorumluluk duygusu. "Ben yapmadım ki, o bana 'Uygula!' dedi." diye uyguladım.

Bu çalışma sonradan çok kritik edildi "Etik değil." diye. Bakın, yüzde 76'sı psikolojik müdahaleye ihtiyaç duydu, etik değildi. Açıkçası ben katılmıyorum, burada tüm meslektaşlarımla aynı fikirde değilim, onu da söyleyeyim. Etik olmadığına katılmıyorum. O kişiler kendilerine ilişkin çok değerli bir şey öğrendiklerini düşünüyorum. Yani o kontrolü yüzde 100 diğerine veriyorlar.

Şimdi, bizi ananevi gelenek göreneklerimiz demıştim. Biz çok hassasızdır, kolay kolay... Bu deneyi biz kendimiz uygulamaya çalıştık, yapamadık yani bir şekilde düzen -güzel olmadı- bir oyun olduğunu anladılar, vesaire. Dolayısıyla hani "Bizde ne olur?"un cevabını veremeyeceğim ama hakikaten daha duyarlıyızdır yani orada artık o öldürme seviyesine muhtemelen çıkarmayacağız.

Şimdi, öbür sorumlumuzla başlayacağım bunu. Peki içimizden birkaçı agresifse hepimiz mi o şiddete yönelik eğitimi almamız ve hepimiz mi sanki aynı şiddeti uyguluyor gibi damgalanmalıyız? Aslında şiddeti uygulayan bile damgalanmamalı, damga iyi bir şey değil yani çok en son aşamada, artık her türlü şeyi denedik, şiddeti uygulayan şiddeti uyguluyor; o zaman damgalayabiliriz. Ondan önce bizim içimizde şiddeti uygulama potansiyeli olan birisi varsa ve bu ne zaman tehlikeli? Göstermezken çok iyi, göstermeye başladığı zaman bu bir tehlike. Göstermeye başladığında "Ama ben zarar görmedim, başka arkadaşım zarar gördü." diyorsam aynı Milgram'ın deneyindeki gibi, o zaman benimle ilişkili bir şey değil, o ikisi arasında giden bir şey ve ben kendimi geri alıyorum. Yani söylemem şu ki: Şiddete tanık olan da eşit derecede sorumlu. Dolayısıyla o eğitimi o da almalı ama özel eğitimi, bireysel eğitimi daha şiddeti uygulayanın alması gerekir ama grup içindeki eğitime buna tanık olanın da alması gerektiğini düşünüyorum. Yani pirüpak birisi değil o da.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Türkiye'de de şöyle bir sosyal psikolojik deney yapılmıştı: 1980 darbesinden sonra Nokta dergisi İstanbul Taksim Meydanı'nda bir gazetecinin eline megafon verip...

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Siyah pardösüyle ama.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - "Herkes yere yatsın." diye anons etmişti ve Taksim Meydanı'nda herkes yatmıştı, Nokta dergisinin kapak konusu olmuştu bu, arşivden bulunabilir. Yani otoriteye itaat. Sosyolojide de böyle deneyler var, buna "çağırma teorisi" diyorlar. Polis "Hey, sen!" dediği zaman -hatta bu Althusser'in ifadesi, Michel Foucault'un hocasının ifadesi- şahıs özne otoriteye dönmek zorundadır, otoriteye döner, bakar "Bunu ben yapmadım, otoriteye itaat ediyorum, ben masumum." ifadesini vermek için dönüp bakar o sese." diyor.

Şimdi, sosyolojide de sosyal psikolojide de deneyler çok yapılmış. Ben fazla vakit almayayım. Kültür önemli, bu da sosyal antropolojinin konusuna giriyor. Amerika'nın 50 tane eyaleti var. Her eyalette o bölgesel farklılıktan dolayı bir eyaletteki idam, öbür tarafta idam değil mesela. Bir tarafta elektrikli sandalye var, öbür tarafta yok; kültüre göre değişiyor.

Sayın Selcan Taşçı, buyurun.

SELCAN TAŞÇI (Tekirdağ) - Teşekkürler Hocam sunumuz için, geldiğiniz için de ayrıca teşekkürler.

Birçok oturumda biz burada aynı şeyi konuştuk aslında, siz de tekrarladınız yani bu kadına yönelik şiddeti azaltan ya da işte, görülme sıklığını azaltan, düşüren faktörlerden en önemlilerinden bir tanesi kadının ekonomik bağımsızlığı diyoruz, güçlü kariyer, öz güvenli olması vesaire ama yine bazı oturumlarda böyle olmakla birlikte, aslında bazı durumlarda tam tersi etkisi olduğunu söyleyen, yine burada kurum temsilcileri de oldu, verileri ortaya koydular. Yani şöyle ki: Bazen de kadının ekonomik bağımsızlığı erkek için belki yine söylediniz o kültürle bağlantılı olarak tahrik edici olabiliyor, o öz güven şiddeti tetikleyici olabiliyor ve bu kadın açısından da yani belki kariyerine ya da işte, o kendi toplumsal statüsüne, kimliğine yakıştırmadığı için bunu ifşa noktasında bir bariyer oluşturuyor. Yani her zaman böyle daha cahil işte, kadınların bu şiddeti bildirmede aslında çekimser olduklarına dönük bir yaygın kanaat varken aslında bazen de çok eğitilmiş, çok iyi kariyerli kadınlar da kendilerine yakıştıramadıkları için bunu bildirmekte geri durabiliyorlar. Böyle vakalar üzerinde çalıştınız mı hiç? Bununla ilgili değerlendirmeniz, gözleminiz nedir, öğrenmek istiyorum.

Bir de bu ikincil travma konusunda yani sadece yeterince uzman olmayan psikologların ya da yeterince tecrübeli olmayan psikologlarla ilgili değil ama sosyal hizmet görevlileri vesaire de bunu gidermek üzere ya da bununla mücadele etmek üzere eğitim almak konusunda başvuruda bulunan bulunuyor mu kurumlar? Yani kurumlarda böyle bir farkındalık var mı, buna dair bir gözleminiz var mı? Hani sizin üniversiteniz olmaz, başka bir üniversiteden olur ama bu bilgi nihayetinde vardır sizde.

Şiddetin bulaşıcılığı, kadına şiddetin bulaşıcılığı intihar eğilimlerinden bahsettiniz sonuçlar arasında. Bu intiharların bulaşıcılığıyla ilgili de birkaç şey söyleyebilirsiniz çünkü biz yine burada çok konuştuk. Özellikle bu televizyon yayınlarında,

medyada şiddetin nasıl aktarılması gerekliliğiyle ilgili yani şiddetin bulaşmasını engelleyen doğru dil nedir aslında? Belki onun da daha sağlıklı oturması için zihnimizde onunla ilgili de kısa bir değerlendirme rica edeceğim.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Teşekkür ediyorum. Mümkün olduğu kadar yakalamaya çalışacağım.

"Güçlü, güçlenmiş kadın da şiddete maruz kalabiliyor." gibi bir şey miydi?

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - "Güçlenmiş kadın da maruz kalıyor."dan ziyade yani herkes kalabilir ama güçlenmiş kadının güçlü olması erkek açısından tahrik edici olabiliyor bazı vakalarda ya da işte, güçlü kadın bunu bildirmekte daha çekimser, bazen hiç beklenmedik şekilde yani bu konuda daha bilinçli olması, daha mücadeleci olması beklenirken tam tersine o kimlikle özdeşleştiremediği için bildirmek konusunda ya da ifşa konusunda bazen daha az cesur olabiliyor.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şimdi, güç önemli bir kavram, herkes için önemli, kadın için de erkek için de. Hiçbiri tam güçlü değil, tüm güçlü değil. Dolayısıyla gücü karşıya, ilişkiye girdiği kişiye, ilişkilendiği kişiye buradaki güç bende ilişkisi her zaman için karşı tarafta bir reaksiyona neden olur. Dolayısıyla "kadını güçlendirmek" dediğimiz şeyin bir optimum düzeyi var tabii çünkü bir insanı güçlendirmenin çünkü optimum düzeyi var. Dediğim gibi, tüm güçlü hiçbiri olmayacak. Mesela, ne dedik? Çok disiplinli çalışmalara ihtiyacımız var. Hiçbir tek disiplin her şeyi tastamam açıklayamaz. Dolayısıyla bir fikir birliği vesaire. Yani kadını güçlendirmekten kastımız da çok dominant, "Her şeyi ben bilirim, tüm güçlü benim." diyen kadını yaratmak değil ama şey çok önemli: Güçlü kadının şiddeti söylemesi ve söyleme tarzı. Güçlü kadın aslında şiddeti daha rahat söyleyebiliyor çoğu zaman ama bazen kendine yakıştıramadığı için, etrafta duyulmaması için susabiliyor; bu bir dezavantaj.

Bir diğer dezavantaj da güçlü kadın bunu medyatik bir şekilde söylüyor. Bu çok iki ayaklı bir şey. Bir taraftan "Aa, söylenebiliyormuş, tamam, ne güzel." Diğer taraftan "Ya, o güçlü kadın bile şiddete maruz kalıyorsa yani benimki de aslında çok müthiş bir şey değilmiş." gibi yine o farkındalığı birazcık söndüren bir payı olabiliyor. Dolayısıyla medyatik açıklamalardan biraz kaçınılmasında fayda olduğunu düşünüyorum. Kadının kendini buralarda koruduğu da fakat bu kadınlar söylemese bile şiddeti bu ilişkiyi bırakmayı bile biliyor. Yani en azından tamam, susuyor, söylemiyor ama ayrılıyor. Güçlü kadının gücü orada kalıyor. Keşke söyleyebilse ama tabii kendi toplumda nasıl algılanacak? O da muhakkak bir rol oynuyor reaksiyonunda.

İkincil travma önemli dedim. Burada süpervizyon önemli şeylerden biri. Birçok eğitim merkezlerinde, özellikle üniversitelerde klinik olduğu durumlarda süpervizyonları da vardır. Süpervizyon ikinci travmayı çok korur çünkü süpervizyonda artık hem psikoterapi seansı incelenir hem de mesela, bir soruyu çok erken sorduysa, hiç sormadıysa ya da bir yorum yaptıysa ama fazla bir yorum, duyduğunun ötesi bir yorum yaptıysa bunlar neden oluyor süpervizyonda konuşulur. Yani terapistin terapisi gibi bir süreç de süpervizyonda olur. Onun için aslında hep kendimizi geliştiriyor oluru. Keyifli yönü de o ama çok vakit isteyen bir şey tabii.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Üniversitelerde vardı bu farkındalık da yani mesela, size sığınmaevlerinde çalışan personel diyelim hocam "Biz etkilenmelerinden endişe ediyoruz." ya da işte, sosyal hizmetlere kurumlarda, kuruluşlarda. Kurumlarda böyle bir farkındalığın geliştiğini beklenen seviyede gözlemliyor musunuz?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Beklenen seviyede gelişmedi tabii ama seminerler gibi şeyler talep edilebiliyor. Tek bir seminerin çok söylediğim şeye yeterli olduğunu düşünmüyorum. Bireysel talepler olabiliyor. "Hani ben burada çalışıyorum, haftada bir size danışabilir miyim, sürecimi anlatabilir miyim?" diye bu tür talepler olabiliyor. O da önemli bir şey.

İntiharın bulaşıcılığı... İntihar bulaşıcıdır. İntihar eden zaten bir değersizlik hissi içinde. "Değersizlik" ne demek? "Yokum." demek, "Benim adım yok." demek değersizlik. Yani "Bu sistemde ben tanınmıyorum, adım yok." ama çok şoke eden bir şekilde canıma kıyarsam bu anlatılacak.

Şimdi, yani çok somut örnekler vermek istemedim ama birisinin bana sorduğu bir soruydu mesela, bir seminerimdeyken bu tam intihar konuşulurken bir sanatçının nasıl intihar ettiğini anlattı. "İşte, bir otel odasında bilmem kaçınıcı kattan aşağıya atmış kendisini, sonra aynı otel odasında diğer sanatçı beş-altı yıl sonra gitmiş, aynı şekilde o da camdan atmış kendisini. Nasıl açıklıyorsunuz bunu?" dedi. Şimdi, bakın, dedim ki: O birinciye a kişisi diyeyim. A kişisinin öldüğünü eğer trafik kazası geçirseydi bana anlatacak mıydınız? Çok büyük bir ihtimalle anlatmayacaktı ya da bir kalp kriziyle kaybetmiş olsaydı ama o otelin bilmem kaçınıcı katına çıkıp, açılmayan pencereyi açıp vesaire oradan atılması onun adını yazdırdı. Şimdi, adının yazıldığını duyan ve adının hayatı boyunca yazılacağını düşünmeyen çoğunlukla gençlerimiz "Ben de enteresan bir yol bulabilirim, ben de aynı yolu devam ettirebilirim." Onun için ben genellikle intiharın konuşulması gerektiğini ama intihar eden kişinin adının söylenmemesi gerektiğini düşünüyorum. Tabii ki bunun çaresizliği, o neden o yöneme gitti? İntihar eden kişinin ailesinde ister istemez bir hayal kırıklığı vardır, bir öfke vardır. Bunları da yani "Neden bana bunu yaptı?" Bir aile bunu hisseder. Yani "Bu çocuk neden bana bunu yaptı?" Bunu konuşabilmeli yani her zaman "İntihar ettiyse artık kalanlar buna neden olmuştur." değil, tabii ki neden oldu birçok faktör, onlardan biri de oydu ama bir öfke de... Onun intiharı artık çok şahane bir şekilde her zaman anılmasını gerektirmiyor.

Yani isim vermeden... Yok, doğru olmaz. Bu örneğin kayıtlara geçtiği için doğru olmayacağını düşünüyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Ersever...

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Hocam, çok teşekkür ediyoruz açıklamalarınız için.

Şimdi, çok sıkışmış bir noktadayız aslında. Hani bugün sizden daha belki hap gibi demeyelim de hani daha somut, belki benim öyle bir beklentim vardı klinik psikolog olunca. Yani çok şeyler yapıldı tabii bugüne kadar kadına şiddeti ya da çocuğa tacizi önlemede fakat görüyoruz ki hâlâ çok yetersiz yani yapılmasına rağmen, gerçekten büyük bir yetersizliğimiz var. Şimdi, ben o rakamları getirmemiş yanımda kusura bakmayın. Mesela, en son bu KADES uygulamasında bile son iki yıldaki artış sayısı gerçekten çok çok fazla. Bunu daha sonra vereceğim size, bütçe konuşmasında da onu ben ele almıştım. Bunlar KADES'e ulaşabilen kişiler yani bir telefona sahip olup da KADES programını indirip ulaşabilenler, ulaşamayanlar da çok fazla.

Çok çok 90'lı yılların başında da hatırlarsanız balkondan atılan, atlayan kadınlar ağırlıklı olarak öyle çok kadın cinayeti karşımıza gelmişti, işte, "atladı" "atıldı" ya da genellikle "atladı" şeklindeydi. Hani daha sonra birçoğunun faili çıktı ama.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Otel odasından gibi.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Yani otel odası, ev yani hani bu tarz...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok affedersiniz, bir katkı yapayım. Mesela, boğaz köprüsünden atlayıp intihar edenlerin hemen hepsi erkek mi? Ben öyle mi hatırlıyorum?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Yok, evet.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Mesela, bir kadın vaka var mı?

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Var, tabii tabii. Yardımcı Doçent Doktor Dicle Koğacıoğlu.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Ha, Dicle Hanım, evet.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Sabancı Üniversitesi.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Evet. Ya da Doğu'da işte, nehirlerle atlayan kadınlarımız.

Şimdi, geldiğimiz noktada aslında topyekûn bir savaş gibi bir şey bu yani hakikaten böyle bir düşünmek geliyor. Hani anaokulundan başlayıp ya da işte "kültür" diyoruz da yani kültürün değiştirilmesi çok çok zor. Gene dönüyoruz, eğitime geliyor. Eğitimin ya da kırsalda öğretmenlerin bunu hani anlatması ya da muhtarların bu konularda onlara eğitim verilip de hani toplumu aydınlatılabilir mi ya da işte, büyük şehirlerde çocukların hani zorunlu en azından 5 yaşında anaokuluna gidiyorlar, orada toplumsal cinsiyet ya da kadın, kız-erkek çocuğu ayrımı olmaksızın birlikte nasıl yaşayacaklarını... Mutlaka her şeyin sonu eğitime geliyor. Yani hani böyle tek tek vakalar, tamam, psikoloji, sonuçta klinik psikolog bir vaka işi ama öldükten sonraki vakalar ağırlıkla yani ölmeden önce ne yapabiliriz? Benim de mesele bu Komisyon başladığından beri çırpındığım nokta orası yani iş işten geçiyor, ölüyor; ondan sonra fail yakalansa ne olur, intihar etse ne olur? Yani zaten bir müddet sonra artık faillerin çoğu bilinçli fail, bunu geçen sefer de konuştuk. İnternete bakıyor "Şu kadar ceza alırım, şöyle öldürürsem böyle alırım, arabayla üzerinden geçersen daha çok az alırım." Yani bunların hepsini araştıran bir fail grubuyla karşı karşıyayız. Yani bizim "Bu kadınlar ölmeden ne yapabiliriz?"e gelmemiz gerekiyor. Yani bu konuda hani nasıl bir çalışmanız var? Benim en çok üzerinde, hatta burada hepimizin en çok üzerinde durduğu olay bu. Ki ben mesela bu konuda belki işte raporlamada onu da öneriyorum. Şimdi, Aile Bakanlığımız var, Kadın Bakanlığı kaldırıldı biliyorsunuz. Şiddet bakanlığı falan mı kursak diye düşünüyorum ya da Aile Bakanlığının yanında hani kadına şiddet ya da işte, onun adını değiştirerek farklı birim mi kurulsun yani bunları araştırması gereken. Yani o noktaya gelemiyoruz.

Mesela, işte, iki gün önce televizyonda vardı; Bursa'da, altı ay önce bıçakla yaralamış, o sürede çıktı, kadını gitti, öldürdü, geri gitti, teslim oldu adam. Bir de adam kendi gitti, teslim oldu.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Biz, mesela 5 tane daha bakanlık kursak bu konuyla ilgili...

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Bakanlık değil aslında derdim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bu adam mesela bu eylemi yapmaz mıydı? Yani buna mı bakıyor failler?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Yani yapardı ben onu demek istemiyorum. Bakanlık anlamında demiyorum, eleştirim o değil.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çözüm için diyorsunuz.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Yani çözüm için, buna kafa yoracak yani yirmi dört saat bir şey olmalı yani, bak, yoruyoruz, yoruyoruz... Hani bu konuda, kadın konusunda burada bütün kadınlarımız kadın konusunda yıllardır çalışan kadınlarımız, hepimiz birbirimizi tanıyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Meclis olarak galiba biz köklü çözüm bulabilirsek uygulayıcılar...

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Yani bu nasıl bir çözüm olacak? Yani bulmamız gereken yer de burası.

Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Ben teşekkür ediyorum,

Şimdi, şiddetle çalışırken insanla çalışıyoruz. Dolayısıyla iki nesnenin birbirine karşı verdiği reaksiyondan değil çok özneliği olan iki şey yani çok somut bir şey beklemek ya da en son söylediğinizi söyleyeyim, bir şiddet bakanlığı kurulursa hiçbir şey kalmayacaktır. Bakın, bütün cinayetler yüzde 0,001'e düşecektir. Keşke diyebilirsek.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Keşke işte, ben de onu diyorum.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Ama bu değil işte. Böyle belki bu önerilerle mi kendimizi durduruyoruz diyorum ben. Çok özür dilerim ama yani önerilerimizi de işlevsel yapmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Olabilir işte, ben de onu istiyorum.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şimdi, dilinizde mesela, dil önemli psikolojide, işte kulağımızla çalışırız zaten. Kadın ölmeden ne yapabiliriz? Kadın ölmüyor, kadın öldürülüyor; kadın öldürülmeden ne yapabiliriz? Soru bu. Ölmeden değil öldürülmeden. O zaman öldürenle çalışmalıyız. Peki, öldürenle birey olarak mı çalışmalıyız? Bu da hatalardan biri diye düşünüyorum. Sistem olarak çalışmalıyız.

"Kültürü değiştirmek zor." dediniz. Tabii ki kültürün köklerini değiştirmemeliyiz zaten. Ya, rolümüz oysa tamamen kendimizi rüzgârda savururuz. Kültürümüzü koruyarak ama kültür zannettiğimiz tanımları doğruya çevirerek bir şeyler yapmalıyız. Kolay bir şeyden mi bahsediyorum? Kesinlikle hayır. Bu biraz şeye benziyor. İşte, hani demin bir örnek verdim: Baba çocuğunu getiriyor. "Ben getirdim işte, size verdim, daha ne yapayım?" Yani burada çok kolları, çok ciddi çatışmalar... Somut bir şey, özneye çalışırken çok zor yani "2 kişiyi asın, bu iş kalmayacak, hiç kimse hiç kimseye..." Böyle bir şey de yok. Herkesin bu reaksiyonu vermedeki ve bu reaksiyonu almadaki rolleri var. Bunları çalışıp mesafelenmeyi çok doğru bir yerde oturtmaya çalışmamız lazım, birbirimize olan saygıyı ve mesafelenmeyi ve hedef doğrultusunda çalışmamız lazım. Yani eleştirmek ya da başka bir şey değil de amaç ne? Bu şiddeti azaltmak. O zaman "Bunun için gerçekten ne yapabiliriz?"i -yine çok disiplinli diyeceğim- çok samimi bir şekilde bunu ele almamız gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Aslında galiba insanlar görülmeme duygusuna kapıldığı zaman şiddete başvuruyor. Karanlıkta daha çok, akşamları daha çok veya kapalı bir ortamda "Beni kimse görmez." dediği zaman çalabiliyor, şiddet uygulayabiliyor.

Yine, Amerika'da yapılan bir deney. Meydanın ortasına bir kulübe koymuşlar küçük bir büfe gibi, üzerine de içeride görevli yok, dolarlar koymuşlar birer dolar, uzaktan kamerayla tespit ediyorlar. İnsanlar önce kulübeye bakıyor, paraya bakıyor,

içeride de görevli yok, 1 dolar alıyor, bazıları 2 dolar alıyor, gidiyor, devam ediyor. Onu gören başkaları da alıyor. Ertesi gün aynı yere, aynı kulübeyi tekrar koymuşlar, kulübenin üzerinde gelen insanın göreceği şekilde 2 tane göz fotoğrafı koymuşlar, insan gene yok. Gelen kişiler paraya bakıyor, fotoğrafa bakıyor, parayı almadan gidiyor. Şimdi, görülmeceğine inandığı zaman insanlar bu görülmemeye ya etrafta tanık olmaması ya gece karanlığı gibi çeşitli faktörlerle içindeki suç dürtüsünü dışarıya yansıtıyor. O nedenle, kayıtlara da girsin diye özellikle vurguladım, vurgulamak istiyorum ayrıca. Şimdi, bazı Avrupa ülkelerinde kent mimarisinde düzenlemeler yaparak kadına şiddeti önlemişler. Mesela biz de bunları gidip inceleyelim dedik ama fırsat olacak mı bilmiyoruz Komisyon olarak. Avusturya'nın başkenti Viyana'da sokak ve bahçe aydınlatmalarını bu açıdan düzenlemişler ve şiddetin azaldığını görmüşler.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Bu kadar basit yani.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bazı şeyler, evet, çok da basit olabiliyor. Yüzde 100 olmayabilir ama yani her tarafın çok, pırıl pırıl ışıklandırıldığı bir yerde insan kırmızı ışıktan da geçmiyor görülürüm diye, değil mi?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - O nedenle en çok aile içinde oluyor zaten çünkü kol kırılır, yen içinde kalır. Aslında bu gelenek meselesinde bunlar...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tabii.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - ...olumlu bir atf gibi geldi de biraz sorunlu değil mi Hocam?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Gelenekten ne anladığımıza bağlı. Köklerimizle ilgili bir şeyse aslında kötü bir şey değil ama hani şiddet bizim geleneklerimizde var gibi bir şey diyemeyiz tabii ki.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Erkeklik rollerinin hepsi... Kadına şiddet hak görme meselesi de o geleneklerden ve göreneklerden geliyor ya o nedenle...

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Ben gelenek göreneğin daha aile... Çekirdek aileye çok önem verir gelenek görenek, duygulara çok önem verir, bilhassa yani Türk kültüründe biz çok ciddi önem veririz. İşte, demin dediğim gibi, Milgram'ın çalışmasının bizde aynı şekilde geçerli olmama ihtimali var. Hele ki eğitim seviyesi düştükçe çok daha şefkatli olunabiliyor. Dolayısıyla yanlış bilgileri düzeltmek ama kendi değerlerimizi yıkmak kesinlikle değil.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

Sayın Ekmekçi, buyurun.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Hocam, sunumunuz için teşekkür ediyoruz öncelikle.

Şimdi, genelde, baktığımız zaman, etrafında sessiz sedasız, işte mülayim, uyumlu hatta bilinen kişilerin şiddet uyguladığını öğrendiği zaman toplumun "A, o nasıl yapmış!" diye tepki verdiğini, hayretle izlediğini, şaşırıldığını görebiliyoruz. Şöyle bir çalışma olabilir mi: Yani küçükken daha, böyle, içine kapanık olan çocukların o dönemde fark edilerek onlara yönelik farklı bir çalışma... Sizin az önceki konuşmanızla da bağlantılı demiştiniz ya, okullarda, işte, çocuklar, hepsine mi aynı eğitimi vermeliyiz, bazılarını nasıl seçeceğiz; o yönden bağlantılı gibi geldi. Farklı bir çalışma yapılabilir mi hocam?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Çocuklar için diyorsunuz, değil mi?

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Evet yani ileride problem olmaması için onları küçük yaşta fark edip ya da bazen bakıyoruz, bu çocukların mesela küçükken hayvana şiddet uyguladığını görüyoruz, öyle değil mi? Genelde failerin geçmişine baktığımız zaman böyle vakalarını da tespit etmemiz mümkün olabiliyor.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Hayvana şiddet için çok aynı fikirdeyim. Yani eğer zaten herhangi bir canlıya şiddet uyguluyorsa tabii ki hedeflerimizden biri olmalı ama her içine kapalı çocuk... Yani orada bir... Ben damgalamadan da çok çekinen bir... Hele çocuğa... Ama yani çok iyi biliyorsak, bu, canlıya zarar verdi vesaire. Ne oluyor burada? İşte, okulların PDR uzmanları var mesela, "Gel bir konuşalım. Ne oluyor burada?" Ya da içine kapalı çocuğa da tabii ki "Çok kendini ifade etmiyorsun. Neden konuşmuyorsun? Arkadaşlarınla beraber oynamadığını görüyorum senin." Bunlar olabilir ama onları özel kenara çekip bir şey yapmak özellikle içine kapalı çocuk için çok doğru olmayabilir ama hayvana eziyet edene yapılır yani onlarla özel çalışmalar yürütülebilir.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bir de kadına ya da başka bir canlıya yapılan şiddette karşı taraftan tepki almayacağına, hedefin zayıf olduğuna inanç var. Mesela, köyde hayvana eziyet eden, işkence yapan ya da başka bir fiili uygulayan kişi o köyde bir kaplan olsa ona yapamaz herhalde çünkü kaplan ona izin vermez. Kadını da ya da çocuğu daha zayıf görüyor. Yani yumruk örneği verelim: Yumruk attığı yerden yumruk gelmeyeceğine inandığı için zayıf hedeflerini seçiyor galiba şiddet faileri. Enteresan bir şey.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - "Nesneleştiriyor." dediğim tam da burası, o reaksiyon gelmeyecek, bir eşya gibi davranıyor yani.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Özbudun Hocam, buyurun.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Teşekkür ederim.

Öncelikle teşekkürler Hocam, çok yorduk sizi.

Kısaca bir iki soru soracağım ben de: Çocuğun aile içinde şiddete tanıklık etmesinin önemini vurguladınız. Sanki bu açıklamalardan hareketle zihnimizde şu izlenim uyandı: Erkek çocuk annesinin babası tarafından şiddete maruz kaldığına tanıklık ettiğinde o da ileride aynı şekilde babasını kopyalayabiliyor ya da benim zihnimde böyle canlandı diyelim. Peki, bunu tersinden düşündüğümüzde -bir ara öğrenilmiş çaresizlikten de söz ettiniz- acaba kadınlar yönünden de annelerinin şiddete maruz kalıp buna katlanmaları kendileri için de bunun kaçınılmaz kader olduğu biçiminde bir farkında olmadan öğrenme sürecine yol açıyor mu? Bu bakımdan, Türkiye'nin aile ortamı besleyici bir faktör oluyor mu? Bunu sormak istedim.

İkincisi: Sayın Başkanın verdiği örnek benim de aklıma gelmişti, Nokta dergisinin 1980'de yaptığı araştırma. Oradan hareketle şunu ifade edecektim: Türkiye'nin aile ilişkilerindeki davranış kalıplarını incelediğimiz zaman, sanki söze dayalı, iletişimin güçlü olmadığı, çözüm odaklı diyalogların olmadığı yani çözüm bulunamadıkça da bunun kavgayı ve şiddeti tahrik ettiği gibi bir

izlenimim var. Acaba aile yapımız için de daha dostane, iletişimi kuvvetlendiren eğitim çalışmaları olsa şiddetin önüne geçilebilir mi?

Bir de arkadaşlarımı belki, belki sizi de şaşırtacak bir soru soracağım; hukukçu olduğum için bizzat bildiğim örnekler var, ondan hareketle soracağım. Biz, tabii, burada Kadına Karşı Her Türlü Şiddeti ve Ayrımcılığı Önleme Komisyonu olarak görev yapıyoruz ama benim tanık olduğum bazı olaylarda naif bir erkeğin dominant ve agresif bir kadınla bir arada olduğu evlilik modellerinde pekâlâ bir erkeğin de şiddete maruz kalabileceğini ve o şiddet döngüsünü kıramadığını gördüm. Hiç size böyle örneklerle başvuran danışanınız oldu mu?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Hocam, erkek vekillerimiz gitti ama...

Buyurun Tülin Hocam.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şiddete tanık olan kız çocuk için de erkek çocuk için de aynı şey geçerli. Aynen dediğiniz gibi, erkek çocuk için "Ben de bunu uygulayabilirim." kız çocuk için de "Ben de bir anne olduğumda, buna maruz kaldığımda tıpkı annemin yaptığı gibi ailenin devamını sağlayarak susmam gerekir." gibi bir varsayımı tabii ki olabilir. Onun için aile içi şiddet. Ama Türkiye'deki aile örneği ya da yapısı demem zor buna. Yani aşırı genellemelerden de biraz kaçınmaya çalışıyorum. Bölgesel olarak var, eğitim düzeyi buralarda çok belirleyici oluyor ama kesinlikle bu sürecin bu şekilde, döngünün döndüğü ailelerimiz var. Onun için, okuldan başlayarak bir eğitim olması... Aslında o eğitimi veren kişi bile o sırada öğreniyor olabilir. Mesela duygusal şiddeti birçoğumuz bilmiyoruz. Verirken "A, bu da mı duygusal şiddetti?" Bu reaksiyonu çok, biz üniversitede de çok alıyoruz. Yani bunun şiddet olabileceğini düşünmemiş, dolayısıyla o eğitimi veren bile verirken öğreniyor olabilir, ilkokul çağında bu eğitimi veren öğretmenlerimiz mesela. O nedenle önemli diye düşünüyorum.

Söze dayalı iletişim... Şöyle bir yanlış şeyimiz var: Problem çözücü olmalıyız. Çok güvenli bir örnekten gideyim: İşte çocuk "Nereyi yazayım ben, üniversite sınavında nereyi yazayım?" diye düşünüyor. Anne baba diyor ki "Şurayı yaz, burayı yaz." "Sen ne istiyorsun? Neden burayı istiyorsun? Kendi becerilerin neler?" Bunlar yok. Problemi çözeceğiz, rollerimizi bu olarak tanımlıyoruz. Aslında rolümüz hiç problem çözme değil karşıdakini geliştirmek, onun tercihlerine, becerilerine düşünmesine fırsat vermek.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Bireyselliğine saygı duymak.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Kesinlikle ama o yetkiyi de vermek ona. "Yani sen bunu kendin bilebilirsin, bir düşün bakalım, sen nereyi yazmak istiyorsun? On sene sonra, elli sene sonra kendini nerede görmek istiyorsun? Düşündüğün mesleklerle ilgili kişilerle gidip görüştün mü?" İşte "Tıp yaz." ya da "Tıp yazma." İşte "Gece nöbetleri var, sakın tıp yazma."

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Aslında ben "çözüm odaklı" derken bunu kastediyorum yani karşılıklı diyalog, müzakere ve onun sonunda...

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Dolayısıyla o süreç sonunda bir... Ama o çözümü de uygulayacak olan... Nihai karar o davranışı hayata geçirecek olana ait olmalı ve orada da diğerleri saygı duymalı. Yani babalarımız var, "Bak, ben mühendisim, sen de aynı şeyi yazmazsan çok darılırım." Böyle babalarımız var, annelerimiz de var. Dolayısıyla, "Bak annem babam da şöyle, sen yani şu mesleği artık alman lazım." ya da işte -tehlikeli olmayacak ümit ederim- dış hekimlerimiz çoğunlukla "Bak, muayenehanem var, şunum var, her şeyin hazır. Sen de dış hekimi ol." Bunlar çok sık olan... Ama çocuk bunu istiyor mu, böyle bir merakı var mı ya da kendinin farklı bir merakı var mı; bunun konuşturulması tabii...

Peki, şiddeti mi konuşuyoruz? İnanın, bu örneklerle de şiddeti konuşuyoruz. Yani her türlü, fiziksel şiddeti bile konuşuyor olabiliriz bu örneklerle, duygusalı yüzde 100 konuşuyoruz da. Çünkü duygusal şiddet tırmana tırmana fiziksele götürür. "Nasıl benim dediğimi yapmıyorsun. Ben sana söyledim böyle yapman gerektiğini." O artık tırmanıyor. Tırmanınca karşıdaki reaksiyon da olumsuz oluyor. Dolayısıyla olumsuz bir döngü, birbirini olumsuz yönde besleyen bir döngü dönmeye başlıyor.

Güçlü kadınlarımız var, agresif, güçlü kadınlarımız var. Onu aslında birazcık söylemeye çalıştım. Yani kadını da güçlendirirken tam güçlü değil çünkü hiçbir özne tam güçlü değil. Onun farkına varmamız lazım. Yani hiçbir erkek tam güçlü değil, hiçbir kadın tam güçlü değil, hiçbir insanoğlu tam güçlü değil. Bunun farkına varmamız lazım. Tam güçlü olduğunu zanneden kadın ya da erkek neyini neredeki eksikliğini fark ettirmemeye çalışıyor? Bu da çalışılacak bir alan.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sevgi gibi şiddetin de bulaşıcı olduğunu biliyoruz. Mesela grup etkisi oluyor. Şu ara var mı bilmiyorum fakat futbol tribünlerinde topluca hakemin annesine küfretmek de bir şiddet, öyle değil mi? Yani cinsiyetçi bir küfür. Şimdi, hâlâ var mı hakemlere küfür, bilmiyorum. Erkek arkadaşlar, uzmanlar; var mı? Yani, hakemden ne istiyorsun, annesini niye bulaştırıyorsun mesela? Orada tribün de kalabalık, birbirinden güç alıyor, grup etkisi oluyor yani grup olarak küfrediyor. Hani bireysel şiddet diyoruz, Ahmet'in küfrüne Mehmet de karışıyor. Yani şiddet her yerde bulaşabiliyor ve onu da gururla yapıyorlar herkesin önünde. Bir takım taraftarı diğer takımın taraftarına küfrediyor ortak, davul çalıyor, davul eşliğinde, müzik eşliğinde küfrediyor, sosyal medyada küfürlerini açık açık, yüzleri de görünür biçimde paylaşıyorlar ve yanındakiler o küfrü duyunca alkışlıyor. Yani sizden aslında biz bir klinik psikolog olarak bunları da duymak isteriz Hocam. Hani demin dedik ya "Karanlıkta görülmeyeceğine inandığı zaman suç artıyor." ama bir taraftan da teşhir toplumunda yaşıyoruz, görünür hâlde küfrediyor. Yanındaki alkışlıyor, aynı gruba ait, kendisini oraya ait hisseden, aidiyet duygusu içindeki "Yaşasın, bu benden, küfrediyor öteki takımın taraftarına." diyor. Ne küfürler var sosyal medyada. Kitle hâlinde yapıyor bunu. Bireyler tek bir toplumsal beden hâline geliyor, tek beden, toplumsal beden hâline geliyor ve tek bir akıl gibi.

Kitlelerle ilgili başka sözlerimiz var ama Sayın Ersoy, siz buyurun.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Ben de öncelikle Hocama çok teşekkür ediyorum.

Biz aslında bu Komisyonla çok önemli gördüğümüz bir soruna ışık tutabilmek için toplanıyoruz. İnşallah da bulabiliriz diye düşünüyorum ama şimdi, bu toplantıda sizin söyledikleriniz aslında olayın ne kadar karmaşık olduğu... Yani öyle bir muammanın içinde hissettim ki ben kendimi ne sorunu sınıflayabiliyorsunuz ne de o soruna çözüm olacak şeyi

sınıflayabiliyorsunuz. Her olgu kendi içinde farklı dinamikleri içeriyor. Aslında bu da her insanın birbirine benzememesinden ya da işte yaşadıkları travmaları, o kişinin neye evrildiği, evrileceğini bilemediğimizden kaynaklanıyor diye düşünüyorum.

Ben çok farklı bir soru sormak istiyorum aslında size. Çok tesadüf bir şekilde Acar Baltaş Hocayı televizyonda izleme imkânı bulmuştum. İşte, travmalar, insanlar, insanların travmalar karşısında kendilerini nasıl rehabilite ettiğiyle ilgili bir konuşmadı. Travma, evet, insanları tabii ki ruhsal anlamda belli yoksunluklara sevk edebiliyor. Bunu yani zaman zaman biz de kendi içimizde yaşıyoruz, çözüm bulamadığımız belki sorunlar kendi hayatımızda da olabiliyor. Orada Acar Hocanın söylediği ve aslında bende de farkındalık yaratan, farklı bir farkındalığa beni yöneltten bir açıklaması oldu. Sunucu sordu, dedi: "Peki, bu kadar travmayla nasıl baş ediyor insan?" Dedi: "İnanç. 'Bu da Allah'ın takdiri.' diyor." dedi ve "Bunu söylediği anda kişi rehabilite oluyor." dedi. Sizin hiç bu anlamda bir değerlendirmeniz oldu mu? Yani insanların inançlı olmak... Yani inançlı olmak derken illa dinin bütün vecibelerini yerine getirmek anlamında ben söylemiyorum, sadece...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bir güce sığınmak gibi desek mi?

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Evet ama biraz da dinî olarak inançlı olmak.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tabii, bazen de diyor ki: "Çocuğumu öldürdüm, bana şeytan emretti." Haberlerde görüyoruz. Yani benim dışında bir etkene bağlarsan bunu rahatlamış oluyorum gibi. Ben karışmıyorum, Hocam...

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Şimdi, ben... Hani orada öyle güzel söyledi ki Acar Hoca o kadar güzel bir şey söyledi ki yani inançlı olmayı insanın kendini rehabilite etmesi anlamında çok önemli bir etken olduğunu söyledi. Sizin bu konudaki değerlendirmenizi ben merak ettim.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Şimdi, şu travmayı iki yerden ele alacağım, sonlara doğru bu hani inanç konusuna da değinmeye çalışacağım.

Travma tabii ki çok kötü ve çok zarar verici, derin izler bırakan bir şey ama bir de "travma sonrası büyüme" diye bir kavramımız var ama travma sonrası büyüme aşamasına gelinebilmesi için çoğunlukla bir müdahaleyle, psikoterapi gibi müdahalelerle travmayla baş edebilen bireyler artık o güce yani o tip problemlerle nasıl baş edebileceğini öğrendiği, hayata farklı tutunabildiği bir güce sahip olabiliyor. Buna "travma sonrası büyüme" diyoruz. Dolayısıyla her travma da çok kötü bir şey değildir. Tabii ki yani olsun anlamında değil ama bu büyümeyi de beraberinde getiren bir şey olabiliyor.

Dinî inançla yapılmış çok çalışma var, bilhassa depresyonla. Depresyonu koruyucu bir faktör olarak... Dinî inanç çok çalışmalarda da... Yani inanan birisi inancını kendini korumak için, daha doğrusu çaresizliğini yönlendirebilmek için ve çare arama gücünü kendinde hissetmek için bir güç faktörü olarak kullanıyor. Yani inanç aslında bir güce inanç... Çok güzel bir katkı, teşekkür ediyorum. Ama tabii yani kendi değerlerimiz var. Çoğu zaman bu dinî inanç gerçekten ve çok güçlü bir inanç bu.

O zaman, hani mesela ekonomik sıkıntılardan örnek vereyim: Tamam, çok kötü günler bugünler, şöyle şeyler yaşıyoruz ama işte bir kapı kapanır, bir kapı açılır vesaire. Dolayısıyla o çaresizliğe karşı kendini tamponlayan, o bölgeye girmeyen, o tampon bölgeden geri mücadele eden pozisyona geçen bir kişiden bahsedebiliriz. Tabii, inançlı bir kişi ise bu kişi.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Benim annemin çok güzel, sevdiğim bir lafı var: "Her gecenin bir sabahı vardır kızım." derdi bana. Bu gerçekten insanı rahatlatan bir söz. Yani insan çaresiz kaldığında bu bile insanı rehabilite ediyor yani bir söz bile rehabilite ediyor.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Çünkü "Beni koruyucu bir güç var." diyorsunuz orada. Bugün ben bunu hissetsem bile daha ileride şu imkânların olacak diyorsunuz. Bu her türlü güç için, sizi koruduğuna inandığınız güç için geçerli. Dinî güç için çok daha geçerli çünkü büyük bir güçten bahsediyoruz orada. İnananlar için yine söylüyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ayşe Sibel Ersoy Vekilimiz farmakolog aynı zamanda. Şimdi, duygusal açıdan güce sığınma noktasına geldiğimize göre buna "duygusal farmakoloji" de diyebiliriz değil mi? O kadar ilaçlar değil de duygusal bir tedavi yöntemi.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Araya gireyim mi lütfen? Plasebo diye bir etki vardır, çok ciddidir yüzdesi. Yani bakın, yani net bildiğim bir örnek: Babanın yani eşin, kocasının dişi ağrıyor, karısı diyor ki: "Aspirin vereyim." "Ne kadar küçümsüyorsun. Benim acayip bir diş ağrım var, bir aspirinle mi geçecek?" diyor. "Dişçi geçen gün bana bir şey vermişti, 'Çok ağrınız olursa kullanın.' demişti." diyor, aspirini veriyor. Aspirinin etkisi olması için bir yarım saat kırk beş dakika geçmesi lazım herhâlde, beş dakika sonra "Bu çok iyi geldi bana." diyor. Yani bunlar hep plasebo etkileri ve hakikaten küçümsenmeyecek ölçüde.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Elif Esen, buyurun Vekilim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de Tülin Hocamıza çok teşekkür ediyorum değerli sunumu ve cevapları için.

Şimdi, çok yakın bir zamanda KEFEK Komisyonuyla birlikte biz Çankırı ve Kastamonu illerimizi ziyaret ettik, orada da bir çalıştayımız oldu. Çalıştaya gelen konuklarda hem teşkilat mensupları vardı ama bunun yanı sıra ilgili bakanlıkların müdürlüklerinden gelen kişiler de vardı. Bir soru geldi, bu, kadınların güçlü olması -yuvarlak bir şekilde böyle ifade edeyim- ve bunu, bu, kadınların güçlü olması, güçlü duruşunu "6284'ten güç alıyorlar." şeklinde yorumlayan ve sorular soran erkekler de oldu ki bunu soran bir muhtardı; düşünün, bulunduğu mahalledeki ya da köyedeki pek çok aileye dokunan bir kişi. Şimdi, o kadar negatif bir soruyla sordu ki yani sanki kadın toplumda güçlü olursa bu aslında şiddeti, ailedeki huzursuzluğu da körükleyen bir etkenmiş gibi.

Şimdi, bizim aslında, evet, yani "Toplumsal bakış açısında bu bakış açısına sahip kaç kişi vardır ve bu kişilerin kadın-erkek dağılımında erkeklerin yüzdesi nedir?" diye sordüğümüzde sanırım yüksek bir oran çıkacak. Belki de "güçlü kadın" ibaresi alerjik bir etki oluşturuyor ve aslında sorunları büyütüyor olabilir mi diye soruyorum ama tırnak içinde "güçlü"yü kullanarak çünkü aslında toplum içinde iletişime açık, sorunları çözebilen, yönetebilenin karşılığına "güçlü" kelimesi mi gelmeli? Onun için bir soru işareti açıyorum burada, sizin de görüşünüzü merak ediyorum. Ayrıca bir söz vardır, bilirsiniz siz de; "Bir insan en güçlü hissettiği anda aslında en zayıf ve tehditlere açık zamanını yaşar." diye. Belki bununla da bir özdeşleştirebiliriz.

6284'e değindim. Bunun önemli bir madde ve koruyucu bir madde olduğunu, sadece kadını değil çocuğu, aileyi koruduğunu da biz biliyoruz ama toplumda negatif bir algısı var, ne yazık ki oluşmuş bir negatif algı. Şimdi "Bakanlık." dedi sayın

vekilimiz, yeni bir bakanlık mı kurulmalı? Hayır, yeni bir bakanlık kurulmamalı ama ilgili bakanlıklar olması gereken sorumluluklarını layığına yerine getirmeli. Hangi bakanlıklar? "Koruyucu, önleyici tedbirler" dediniz. "Koruyucu, önleyici tedbirler" dediğinizde kız çocuklarından başlayarak biz bu sürece baktığımızda aslında Millî Eğitim Bakanlığının, bu, koruyucu, önleyici tedbirler için son derece önemli olduğunu görüyoruz. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aileye doğrudan dokunan uzmanları olması sebebiyle koruyucu, önleyici özelliğe sahip.

Yine, İçişleri Bakanlığı, mahalle ve köylerde doğrudan ailelerle, kadınla, çocukla şikâyetleri olduğunda temasta olduğu için koruyucu önleyici, yine Sağlık Bakanlığı... Fakat eğer bir olay olmuşsa "Şiddet bulaşıcıdır." diye konuştuk ve ne yazık ki şiddetin toplumumuzda çok da arttığına tanıklık ediyoruz son süreçte. Bunun farklı etkenleri var, hiç onlara girmeyeceğim şimdi ama şiddet görüldükten sonra da Adalet Bakanlığına gelen süreçte de yine koruyucu önleyici tedbirler var çünkü orada da koruma tedbirleri alınıyor çocuklara ve kadınlara yönelik. Öyleyse bizim aslında yeni bakanlığa ihtiyacımız yok. Belki güncel sorun ve güncel ihtiyaçlara yönelik mevzuat düzenlemelerini... Ki bunda sizin böyle bir düzenleme öneriniz var mı burada, onu da merak ediyorum. Bize düşen ödevdir çünkü bu. Önerinizi duymayı merak ediyorum, bekliyorum. Aslında düzenlemelere ihtiyacımız var ve ne kadar... Hani üst üste geldi, "tevafuk" derler ya, şu anda aslında Mecliste de Adalet Akademisi görüşülüyor. Adalet Akademisinin içeriği, işleyişi, hâkim ve savcılarının hangi yöntemlerle seçileceği, "Mülakat olsun mu, olmasın mı? Bu seçici kurulda kimler olsun?" gibi, biz bunları tartışıyoruz. Şimdi, o kadar önemli ki işte, Adalet Bakanlığı sürecine geldiğinde kadını ve çocukları ve dahası, aileyi koruyacak olan aslında hâkim ve savcılarının kararları, koruyucu, önleyici kararları ve bunların ötesinde, failin yani suçlunun layığına cezalandırılması. Yine, sorunlardan biri caydırıcı cezaların olmaması diye sık sık sivil toplum kuruluşları, bizler ifade ediyoruz. Caydırıcı cezalar olduğunda birtakım suç potansiyeli olan kişilerin geri adım atacaklarından bahsediyoruz ki yine, yayınlarda haberlerde görüyoruz. "Öldürdüm. Ne yapalım? Cezamı yatar çıkarım." Yani o kadar basit. Ya da işte defalarca koruma tedbiri almış kadın ama buna rağmen ya kendisi öldürülmüş ya defalarca şiddete maruz kalmış ya da bir yakını kaybetmiş.

Son olarak, işte bu Adalet Akademisindeki hâkim ve savcılara, Akademinin içindeki eğitim mevzuatına ne gibi önerileriniz olur ki şiddeti biz önleyebilelim? Böyle, bununla toparlayabilirim. Daha uzatmayayım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Kaya, siz bir daha mı söz istiyorsunuz?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Küçük bir ek yapacağım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Birlikte olsun mu, farklı mı?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yok, farklı.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

Buyurun Tülin Hocam.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Güçlü kadından bahsettiniz, güçlü kadından çekiniliyor ama gücü de tarif etmemiz... Belki "güç" kelimesini kullanmamak daha doğru diye düşündüm. Ayakları üzerinde durabilen, bağımsız bir kadından bahsediyoruz. Güçlü kadın dediğimiz bu kadın yani agresif bir kadından değil. Böyle, elini vurdu mu "O olacak." diyen bir kadından değil ama kendine yeten, kendine yettiğini bilen, kendine yettiğini ifade edebilen bir kadından bahsediyoruz.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Öz güvenli diyelim.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Ama bu üç ayağını da kendi biliyor, bunun farkında ve onu da bildiriyor; öyle bir kadından bahsediyoruz.

Türkiye'de son yıllarda kesinlikle çok önemli adımlar var; çok güzel özetlediniz, bakanlıklar nezdinde koruyucu, önleyici tedbirler. Hukuki ve adli olarak yapılan kararlar yani tamamen sizin alanınız, çok hak veriyorum ve önemli bir alan orası. Çok doğru bir şekilde idare edilmesi gereken bir alan. "Neler yapabiliriz?" sorusuna benim aklıma gelen, aslında da olan ama daha da belki iyi olması gereken denetimli serbestlikler. Denetimli serbestliklerde bireysel terapiler, haftada bir devam eden bireysel terapiler, minimum üç ay ve hiç aksamadan yani herhangi bir seansa gelmediyse bunun çok net, çok anlaşılır bir sağlık problemi olabilir ya da başka çok anlaşılabilir neden olabilir ama minimum üç ay bu, psikoterapi hizmetinden faydalanmalı ve ondan sonra "Burada ne öğrendin?" kısmına geçin. Yani "Üç ayımı tamamladım, ben görevimi yaptım." gibi bir şey değil. Kendini ifade etme... Mesela öğrenmiştir ama dile getirmezse o çabuk kaybolur. Ben burada şunu fark ettim: "Dit, dit, dit" dediği zaman o kendi zihninde kayda geçer. Zihninde kayda geçmesi için diline gelmesi gerekir. Diline gelmeyen, duygusal olarak farkında olduğu şey zihnindeki kaydı çok silitir. Bunun ulaşılabilen bir düğümde, noktada olabilmesi için dilinde bunu döndürmesi, bir kez de değil bunu döndürmesi, çeşitli olaylarla örneklendirerek zenginleştirilmesi gerekir. Dolayısıyla, "Bu süreçte ne öğrendiniz?" sorusu çok önemlidir ve "Sen buraya neden geldin?" "Çıkışın ne kadar farklı?" ve "Bunu ne kadar koruyacağını düşünüyorsun?" Yine, "Ne kadar koruyacağını düşünüyorsun?" kısmına kendi verdiği cevap bağlayıcıdır onu ve çok değerlidir. Bunu önerebileceğim diye düşünüyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Çok teşekkür ederim, çok güzel cevaptı.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Kaya...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, ben kısacık, uzatmayacağım, hızlıca...

Şimdi, Sayın Asuman Erdoğan'ın önerdiği aslında -siz de desteklediniz- bu çok farklı disiplinlerin bir arada eş güdümlü olarak çalışması meselesi, yine Sayın Esen de bahsetti yani buraya ilgili bakanlıklar veya -bugüne kadar işte biz bir aydır belki çalışıyoruz- ilgili disiplinler veya ilgili kurumlar geldiler. Bunların eş güdümlü ve iş birliği yaparak çalışması aslında zaten Türkiye'de yürürlükte olan İstanbul Sözleşmesi'nin 7'nci maddesinde vardı ve öneriliyordu ama ne yazık ki İstanbul Sözleşmesi yürürlükteyken de uygulanmıyordu ve bugün İstanbul Sözleşmesi'nden de ne yazık ki çekilindi. Yani bunu özellikle söylemek istedim çünkü bu çok önemli bir mesele. Yani işte psikoloji biliminin de diğer bütün disiplinlerin ve ilgili bakanlıkların, ilgili birimlerin birlikte, eş güdümlü, hatta parlamentoların, yerel meclislerin de dâhil olabileceği bir eylem planının olması gerekiyor, bu çok önemli. O yüzden, ben kayda girsin diye tekrar söz aldım.

Bir de gelenek görenek meselesine bir kere daha değinmek istiyorum. Bu çok sıkıntılı çünkü mesela biz Türk tipi aile... "Çekirdek ailesi" dediniz yani geleneklerin iyi olduğunu söylediniz ama bir tane bile bilmiyorum. Mesela, ben Diyarbakır Milletvekiliyim ve bizde çekirdek aile yapısı bile son yıllarda oluşmaya başladı yani Kürt toplumunda, dolayısıyla biz hep büyük ailelerin içerisinde büyüdük. Mesela, gelenek görenek, töre meselesi çok sıkıntılı bir şey yani yeni yeni birazcık hani yasalarla veya işte kadın mücadelesiyle gelenek ve göreneklerin veya töre meselesinin kadınlar üzerindeki etkisi azaldı. Ya, o nedenle gelenek görenek kavramı şiddeti yeniden üreten, şiddetin yeniden üretimini sağlayan kavramlar, olgular. O nedenle de oraya bir vurgu yapmak istedim.

Bir de çekirdek aile 1950'lerde, aslında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'da yaygın olarak üretilen bir ideoloji yani iki çocuklu anne, baba; kadının çalışmadığı ev yaşamı, hatta Amerikan dizilerinde bunu çok yaygın bir şekilde görüyoruz. Bu, ideolojik, oluşturulmuş bir aile biçimi ve bütün dünyaya öyle empoze ettiler. Aslında Türk modeliyle hiçbir alakası yok yani onu da söylemiş olayım.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Ama ben anlamadım, hem geniş aileye karşı çıktınız hem çekirdek aileye mi, nasıl oldu?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Aile meselesinin tamamını aslında burada sorunlu buluyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Anladım, peki.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Biz eşitlik, aile içerisinde eşitlik meselesini savunuyoruz, bunu hep söylüyorum. Yoksa aile olmasın demiyoruz, aile olmalı, önemli ama eşitlik, kadın-erkek eşitliği, çocuk hakları, bu temelde yani demokratik.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam.

Teşekkürler.

Buyurun Tülin Hocam.

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Aile, tabii, önemli; çekirdek aile ve büyük aileden gideyim. Büyük ailenin çok ciddi bir korumacı rolü de vardır. Şiddetten örnek vereyim: Şiddet uygulayan erkek bazen "Sakın dedene söyleme." der mesela. "Deden bilmesin benim bunu..." Yani çünkü o, ailenin büyüğüdür, çok koruyucu şeyi de vardır ya da çocuğa disiplin öğretilir ama anneanne-babaanne, işte dedeler birazcık daha çocuğu dinler, orada bir esneklik olur ama çerçeve de bozulmaz tabii. O kadar önemli bir şey ki hem çekirdek ailenin öneminin ve nihai ilişkilene yerinin çekirdek aile olmasının açık olması önemli hem de bu böyle çok izole bir çekirdek aile değil, daha büyük bir parçanın içinde aslında var. O büyük parçayı da dolayısıyla tanımak, bilmek gerekiyor.

Şimdi, hiçbir değer saldırma odaklı değil aslında ya da hiçbir değer kırma, bozma odaklı değil. Odağı başka bir şey ama o odağı yerine getirme şekli saldırma odaklı olabiliyor ve çok yanlış olabiliyor.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Çok özür dilerim.

Mesela, büyük ailelerde "aile reisi" dediğimiz hani bizim toplumda aile meclisinin başkanı barışı yapan kişi de olabiliyorken bir ailedeki bir kadının katline karar veren kişi de olabiliyor yani burada zihniyet meselesi yani kadına bakışın, kadın-erkek eşitliğinin olmayışı yani sizi anlıyorum, haklısınız ama çok bambaşka şeyler...

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Evet, evet, anladım. Değerler diyelim o zaman, evet.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Çekirdek ailede de öyle yani çekirdek ailede de bazen çok iyi olabilirken bazen çok korkunç kararlar veya işte durumlar oluşabiliyor. Ben sizi anladım ama doğru tanımlamak açısından...

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Evet.

Yani değerlerin hedefinin ulaşılabilmesi süreçlerin yürütülmesi, kesinlikle.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, burada tamam.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, çok teşekkür ediyorum Profesör Doktor Tülin Gençöz Hocamıza, ODTÜ Rektör Yardımcısı ve Klinik Psikolog.

Yorduk mu sizi?

PROF. DR. TÜLİN GENÇÖZ - Estağfurullah yani keyifliydi, düşündürücüydü yani böyle bir çalışmanın olduğunu bilmek hakikaten çok heyecan verici ve gurur duyduğum bir yerdim diyeyim.

Teşekkür ediyorum ben.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, sağ olun.

Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmaya devam ediyor. Ankara'da bir Türkiye Büyük Millet Meclisi var.

Komisyonumuzun gündemindeki bugünkü konuları tamamladık.

Yarın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanımız Profesör Doktor Vedat Işıkhani ve ekibini dinleyeceğiz Komisyonunda.

İyi akşamlar.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.07